

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Qərbin Azərbaycandakı
"5-ci kolonu"na
Tiflisin xain
dəstəyinin sirri
yazısı səh.5-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 12 mart 2024-cü il Çərşənbə axşamı № 46 (8419) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Tokayev Azərbaycana gəldi, mühüm sənədlər imzalandı

Prezident İlham Əliyev:
"Ümidvaram ki, danışıqlar prosesi sülh sazişinin imzalanması, tariximizin bu ağır və qara səhifəsinin çevrilməsi ilə başa çatacaq"

yazısı səh.3-də

İrəvanda "9-cu bənd" xofu - "Azərbaycanın hücumu qaçılmazdır" təlaş

yazısı səh.8-də

Qazağın 4 kəndi ilə bağlı sürpriz qərar

yazısı səh.11-də

Elektromobillərlə bağlı yenilik - kimlər qazanacaq, kimlər itirəcək...

yazısı səh.14-də

Deputatlar Bakı-Sumqayıt yolundakı tıxac problemindən danışdı

yazısı səh.7-də

İrandan Paşinyana son xəbərdarlıq - Bakı ilə tezliklə anlaşmasa...

yazısı səh.6-də

Ramazanda yenə fərqli təqvim: səbəbi siyasi, yoxsa...

yazısı səh.13-də

Əhməd Əhmədovun işində kritik həftə - istintaq hansı istiqamətdə gedəcək?

yazısı səh.15-də

Azərbaycana qarşı yeni cirk plan - Oskanyan Avropada niyə sülənir...

yazısı səh.11-də

Ramazan ayının 2-ci günü

İftar 18.59. İmsak 05.30-dək (Bakı)
2-ci günün duası: "İlahi, bu gün məni razı olduğun əməllərə yaxın et və məni Öz qəzəbindən uzaqlaşdır! Belə bir gündə məni kitabın sayılan Quranın ayələrini oxumağa nail et! Ey, rəhm edənlərin ən Rəhmlisi!"
İftar duası: "Allahım, Sənin rızan üçün oruc tutdum, Sənə inandım, Sənə güvəndim. Sənin ruzinlə iftar açır və Sənə təvəkkül edirəm. Ey başlayan Allah, günahlarımı bağışla".
ALLAH ORUCUNUZU QƏBUL ELƏSİN!

ABS-DAN SÜLH HƏRƏKƏTLƏNMƏSİ - TÜRKİYƏ İLƏ ANLAŞMA...

Ağ Evin Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərini tənzimləmək üçün təşəbbüsü nəticə verəcəkmi; ekspertlərdən ilgincliklər açıqlamalar yazısı səh.9-də

Ölkəmizə kibber-casus təhdidi varmı - fakt, rəy

Hərbi ekspert deyir ki, müharibə və postmüharibə dövründə dövlət sirri daşıyan məxfi müzakirələrlə bağlı kənara sızmalar baş verməyib; "Dövlət qurumları konfidensiallığı təmin edə bilər" yazısı səh.5-də

"Azəriqaz" a yeni təyinat olunan sədr şəhid oğludur

yazısı səh.2-də

Murad Sadəddinov: "Bu siyasət sonda müharibəyə gətirib çıxaracaqsa, məsuliyyət Parisin üzərinə düşəcək"

yazısı səh.3-də

"Gərək paxıl və şöhrət düşkün olmasın" - Anardan "Yeni Musavat"a maraqlı açıqlamalar

yazısı səh.4-də

Tovuzda Ermənistana məxsus kəşfiyyat PUA-sı zərərsizləşdirildi

Martin 11-i saat 12:10-da Ermənistan silahlı qüvvələrinin bölmələri Tovuzqala rayonunun Çinarlı yaşayış məntəqəsi istiqamətində yerləşən mövqelərindən ordumuzun Tovuz rayonunun Əsrik yaşayış məntəqəsi istiqamətindəki mövqeləri üzərində kvadrokopter vasitəsilə kəşfiyyat uçurları həyata keçirməyə cəhd göstərib.

Bu barədə Müdafiə Nazirliyi məlumat yayıb.

Bölmələrimizin sayıqlığı nəticəsində aşkar olunan pilotsuz uçuş aparatı xüsusi texniki vasitələrlə zərərsizləşdirilib.

Hüseyn Abdullayevin yeni cinayət işinin detalları

Həbsdə olan sabiq deputat Hüseyn Abdullayev yenidən cinayət məsuliyyətinə cəlb edilib.

Eks-deputat bu dəfə cinayət yolu ilə əldə edilmiş xüsusi- lə külli miqdarda pul vəsaitlərini leqallaşdırmaqda təqsirləndirilir.

"Qafqazinfo" Hüseyn Abdullayevin yeni cinayət işinin detallarını əldə edib.

İttihama görə, Abdullayev qanunsuz hərəkətlərin reallaşdırılmasını maliyyələşdirib. Söhbət gedən məbləğ isə 5 milyon manatdan çoxdur.

Bu iş üzrə istintaq Baş Prokurorluqda aparılır. Bir neçə gün əvvəl prokurorun təqdimatı əsasında H.Abdullayev haqda həbs-qətimkan tədbiri seçilib. Müdafiə tərəfi ittihamı qəbul etməyərək qərardan şikayət verib. Martin 11-də Bakı Apelyasiya Məhkəməsi həbs qərarını qüvvədə saxlayıb.

Qeyd edək ki, "Quska" ləqəbli H.Abdullayev 2018-ci ildə dələduzluqda təqsirli bilinərək 6 il müddətinə azadlıqdan məhrum edilmişdi. Həmin müddət gələn ay başa çatır. Bundan sonra Abdullayev cəzaçəkmə müəssisəsindən istintaq təcridxanasına etap ediləcək.

Bakıda daha bir ərazi avtomobilsiz zonaya çevrildi

Nəqliyyatı Əlaqələndirmə Şurası paytaxtın əsas nəqliyyat qovşaqlarından biri olan "28 May" metros-tansiya və Bakı Dəmir Yolu Vağzalına qarşısında fərdi avtomobillərin hərəkətinin məhdudlaşdırılması barədə qərar qəbul edib.

Məqsəd qovşaqlarda nəqliyyat mübadiləsinin və piyada axınının düzgün təşkili üçün ictimai nəqliyyat HUB-ın yaradılması, ərazinin piyadalaşdırılması və təhlükəsiz mühitin formalaşdırılmasıdır.

Qərarın icrası Bakı Şəhər Dövlət Yol Polisi İdarəsi və Azərbaycan Yerüstü Nəqliyyat Agentliyi tərəfindən birgə həyata keçiriləcək.

Martin 12-dən bu ərazidə yalnız müntəzəm sərnişindəşma fəaliyyəti göstərən ictimai nəqliyyat vasitələrinin hərəkətinə icazə verilir. Ərazidəki parklanma yerləri fəaliyyətini dayandırır.

"Azəriqaz"a yeni təyin olunan sədr şəhid oğludur

Ruslan Əliyev

Azər Məmmədov

Azərbaycan Dövlət Neft Şirkətinin (SOCAR) "Azəriqaz" İstehsalat Birliyinin (İB) sədri Ruslan Əliyev vəzifəsindən azad edilib.

Onun yerinə müavini Azər Məmmədov təyin olunub.

2023-cü ilin mart ayından "Azəriqaz"a direktor müavini postuna gətirilən

Azər Məmmədov Qarabənd səmasında vurulan vertolyotda şəhid olmuş

dövlət xadimi Vəli Məmmədovun oğludur. (Modern.az)

Mərhum Vəli Məmmədov uzun illər müxtəlif dövlət vəzifələrində çalışıb. O, 20 noyabr 1991-ci ildə Xocavənd rayonunun Qarabənd kəndi üzərində ermənilər tərəfindən vurulan

"Mi-8" helikopterində şəhid olmuş 22 nəfərdən biridir.

İctimai-siyasi xadim, ədəbiyyatşünas, publisist, SSRİ-nin xalq deputatı olmuş Vəli Məmmədov Bakının indiki Səbail rayonunda 1-ci katib vəzifəsində işləyib. Onun sonuncu vəzifəsi Azərbaycan KP MK-da Nəzarət Komitəsinin sədr müavini olub.

Qarabağda daha 191 mina aşkarlanıb

İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə Azərbaycan Respublikasının Minatəmizləmə Agentliyi (ANAMA) tərəfindən icra olunan əməliyyatlar barədə həftəlik məlumat (04.03.2024 - 10.03.2024) açıqlanıb.

ANAMA-dan APA-ya verilən məlumata görə, Tərtər, Ağdərə, Kəlbəcər, Ağdam, Xocalı, Xankəndi, Laçın, Füzuli, Şuşa, Qubadlı, Xocavənd, Cəbrayıl və Zəngilanda 128 piyada əleyhinə mina, 63 tank əleyhinə mina, 316 Partlamamış Herbi Sursat (PHS) aşkarlanıb.

Bildirilib ki, 997,1 hektar ərazi mina və PHS-lərdən təmizlənib.

Sabunçuda silahlı şəxslər tutuldu

Vətəndaşlarda qanunsuz olaraq saxlanılan odlu silah-sursatın əməliyyat yolu ilə aşkar edilməsi istiqamətində polis əməkdaşları tərəfindən tədbirlər davam etdirilir.

APA DİN-ə istinadən xəbər verir ki, Sabuncu Rayon Polis İdarəsinin (RPI) Narkotiklərlə Mübarizə Bölməsinin (NMB) əməkdaşları tərəfindən daxil olmuş əməliyyat məlumatı əsasında keçirilən tədbirlərlə əvvəllər məhkum olunmuş, 1974-cü il təvəllüdlü Yedayi Tofiq üzərində qanunsuz olaraq odlu silah gəzdirdiyi üçün saxlanılıb. Ondan "Kalaşnikov-74" markalı avtomat, 1 ədəd patron darağı və 9 ədəd patron aşkar olunaraq götürülüb. T.Yedayi silahı bir müddət əvvəl əldə etdiyini, lakin polisə könüllü təhvil vermək əvəzinə özündə saxladığını bildirib. Faktla bağlı araşdırmalar davam etdirilir.

Qeyd edilib ki, Sabuncu RPI-nin NMB-nin əməkdaşlarının bir müddət əvvəl həyata keçirdikləri tədbirlərlə qanunsuz olaraq odlu silah saxlayan 2 nəfər - Bağırov Rafiq və Vahabov Elxan da saxlanılıblar. Bu şəxslərdən ümumilikdə 2 ədəd "Makarov" tapançası, 2 ədəd patron darağı və 11 ədəd patron aşkar olunub.

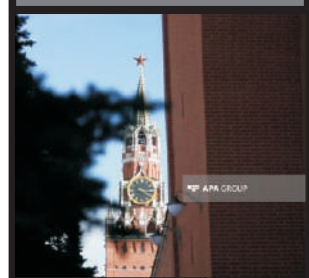

Qarabağda ev tikmək istəyən vətəndaşlara şad xəbər

İşğaldan azad olunmuş ərazilərdə evlərini özləri inşa etmək istəyən vətəndaşların arzusu reallaşa bilər. Bununla bağlı müraciətlərə baxılması nəzərdə tutulub.

Bərpa-quruculuq işlərində iştirak etmək istəyən şəxslər tərəfindən konkret müraciətlər olacağı təqdirdə onlara yaşayış məntəqələrinin bərpası və yenidən qurulması ilə bağlı təsdiq olunmuş planlara uyğun adliyyəti üzrə baxılması nəzərdə tutulub.

Millət vəkili Tahir Rzaev AzTV-yə bildirib ki, Nazirlər Kabinetinin hesabatında bu məsələ şərh olunur: "Bu müraciətlərə baxıla bilər. Dövlətin nəzarəti altında və müvafiq orqanların bilavasitə tapşırıqları əsasında tikiləcək".

Kreml: "Fransanın Ukraynaya hərbi göndərməyə hazır olması ilə bağlı bəyanatları təhlükəlidir"

Rusiya kəşfiyyat xidmətləri uzun müddətdir Ukraynada NATO ilə əlaqəli şəxslərin olması barədə məlumatlara malikdir.

APA-nın Moskva müxbiri xəbər verir ki, bunu Kremlin sözçüsü Dmitri Peskov bildirdi.

O, Fransanın Ukraynaya qoşun göndərməyə hazır olan ölkələrin koalisiyasını yaratmaq cəhdlərini çox təhlükəli adlandıraraq:

"Parisin Ukraynaya hərbi göndərməyə hazır olması ilə bağlı bəyanatları arzuolunmaz nəticələrə gətirib çıxara biləcək təhlükəli xətdir. Rusiya uzun müddətdir NATO ilə birbaşa əlaqəli şəxslərin Ukrayna ərazisində olması barədə məlumatlıdır", - Kremlin rəsmi nümayəndəsi vurğulayıb.

Azərbaycan Respublikasına dövlət səfərinə gələn Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kassim-Jomart Tokayevin martın 11-də rəsmi qarşılanma mərasimi olub. Bundan sonra Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kassim-Jomart Tokayevlə məhdud tərkibdə görüşü olub.

Həmin gün Prezident İlham Əliyevin və Kassim-Jomart Tokayevin iştirakı ilə Azərbaycan-Qazaxıstan Ali Dövlətlərarası Şurasının birinci iclası keçirilib.

Ardınca prezidentlər Çinin Siyan terminalından Bakının Abşeron stansiyasına konteyner qatarının gəlişi mərasimini videobağlantı ilə izləyiblər.

Daha sonra Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kassim-Jomart Tokayevin iştirakı ilə Azərbaycan-Qazaxıstan sənədlərinin imzalanması mərasimi olub.

Ölkələr arasında nəqliyyat, təhsil, media, mədəniyyət, sahibkarlıq sahələri üzrə mühüm sənədlər imzalanıb.

Yekunda prezidentlər mətbuata bəyanatlarla çıxış ediblər.

Tokayev Azərbaycana gəldi, mühüm sənədlər imzalandı

Prezident İlham Əliyev: “Ümidvar olduğumu bildirdim ki, danışıqlar prosesi sülh sazişinin imzalanması, tariximizin bu ağır və qara səhifəsinin çevrilməsi ilə başa çatacaq”

“Qazaxıstan və Azərbaycan iki qardaş dövlətdir”. Bu nu Prezident İlham Əliyev Azərbaycan-Qazaxıstan Ali Dövlətlərarası Şurasının birinci iclasında deyib. Xalqlarımızın ictimai-siyasi formasiyadan asılı olmayaraq, uzun əsrlər boyu sülh, qardaşlıq, əməkdaşlıq şəraitində yaşadıklarını vurğulayan dövlət başçısı qeyd edib: “İki müstəqil dövlət olaraq isə artıq 30 ildən çoxdur ki, həm beynəlxalq strukturlarda, həm də ikitərəfli formatda fəal qarşılıqlı fəaliyyət göstərir. Son vaxtlar qarşılıqlı səfərlərimizin dinamikası çox illüstrativdir və bu, münasibətlərə yeni dina-

mizm verildiyini göstərir”.

“Bu gün regional problematika məsələlərini ətraflı müzakirə etdik. Mən Kassim-Jomart Kemeleviçə Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh danışıqları prosesi haqqında məlumat verdim”, - deyə Prezident İlham Əliyev bildirib: “Ümidvar olduğumu bildirdim ki, bu proses sülh sazişinin imzalanması, tariximizin bu ağır və qara səhifəsinin çevrilməsi ilə başa çatacaq”.

Qeyd edək ki, martın 12-də (bu gün) Füzuli şəhərində Kurmanqazı adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzinin açılışı olacaq. Bunu Prezident İlham Əliyev Azərbaycan-Qazaxıstan Ali Dövlətlərarası Şurasının birinci iclasında deyib.

Qazaxıstan prezidentinə Qarabağın bərpasında göstərilən qardaş köməyinə, məhz qazax xalqının Azərbaycan xalqına hədiyyəsi və Prezident Tokayevin təşəbbüsü olan Füzuli şəhərindəki Kurmanqazı adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzinə görə təşəkkürünü bildirdiyini deyən dövlət başçısı, həmçinin qeyd edib: “Azərbaycanın suverenliyinin bərpası məsələsində həmrəylik sözlərinə görə minnətdarıq. Əlbəttə, zənnimcə, Azərbaycanda hamı bilir ki, Qazaxıstan bizim etibarlı dostumuz və müttəfiqimizdir”.

Fransa səfirindən riyakar mövqe - “Azərbaycan əmin olsun...”, amma necə?

Murad Sadəddinov: “Bu siyasət sonda müharibəyə gətirib çıxaracaqsansa, məsuliyyət Parisin üzərinə düşəcək”

İlyas Hüseynov: “O silahlar Ermənistanı sülhdən uzaqlaşdırır”

Fransanın Ermənistan-dakı səfiri Olivier Decotinye yerli mediaya müsahibəsində iki ölkə arasında müdafiə və digər sahələrdə əməkdaşlıqdan danışmış, nə qədər qərribə də olsa, Azərbaycanı “sakitləşdirməyə” çalışmış.

“Azərbaycanın narahatlığına gəldikdə, onlar əmin ola bilərlər ki, bizim Ermənistanla tədarük etdiyimiz hərbi texnika növləri ölkənin müdafiəsinə yönəlib. Onlar sırf müdafiə xarakterlidir. Yeni hava hücumundan müdafiədən danışırıqsa, Ermənistanın hava məkanını pozmasanız, heç vaxt onun hava hücumundan müdafiəsi ilə qarşılaşmazsınız. Bu, müdafiə potensialıdır. Söhbət Ermənistanın suverenliyini, ərazisini və xalqını qorumaqdan gedir. Və əvvəldən bəlli idi ki, bizim tədarük etdiyimiz hər şey - silahlar, avadanlıqlar, təlimlər məhz bu məqsədə hesablanıb”.

Bu nədir, başımızın altına “yastıq” qoymaq, yoxsa ənənə-

vi riyakar Fransa siyasəti? Fransız səfirə inanmaq olarmı?

Axı bu, həmin Fransadır ki, onun senatı qondarma “artsax”la bağlı, Qarabağda mifik “erməni mədəni irsi” ilə bağlı Azərbaycan əleyhinə neçə-neçə sənəd qəbul edib, Avropa Birliyi ölkələrini Bakıya qarşı sanksiya tətbiqinə çağırıb, Avropa Parlamentində də ölkəmiz əleyhinə eyni pozucu fəaliyyəti davam etdirir, özü isə Hindistanla birgə revansist ölkəni sül-

hətlə silahlandırmaqdadır.

Xatırladaq ki, rəsmi Bakı bir neçə dəfə Fransanın Ermənistanı silahlandırmaqla güddüyü məkrli məqsəd haqda xəbərdarlıq edib. Bölgədə yeni hərbi qarşıdurma olarsa, bunun məsuliyyətinin bütünlüklə Parisin üzərinə olacağını bəyan edib.

Politoloq Murad Sadəddinov bu barədə “Yeni Müsavat”a şərhində bildirdi ki, Fransa tərəfindən bu cür bəyanatlar bundan sonra da veriləcək. Ona gö-

rə ki, Fransa Ermənistanı silahlandırmaqda davam etmək istəyindədir və göndərdikləri silahların guya ancaq müdafiə xarakterli silahlar olduğunu bəyan etməklə öz yanlış addımlarını pərdələməyə çalışacaqlar. Fransanın Ermənistandakı səfirinin açıqlaması da bu qəbildəndir: “Əvvəla, nəzərə alınmalıdır ki, istənilən silah, o cümlədən hava hücumunda müdafiə sistemləri ölkənin ümumi hərbi təchizatın təsir göstərir və regionda ölkələr arasında balans təsir edir. İkincisi, əlbəttə ki, Fransa tərəfi bu cür silahları göndərir və səfir bu barədə açıqlama verirsə, o demək deyil ki, göndərilən bütün silahlardan söhbət gedir. Şübhəsiz ki, səfir hücum silahlarının da verildiyini bilir, sadəcə, bunu dilə gətirmir. Bu yaxınlarda Ermənistanla səfər edən Fransanın müdafiə naziri yanında Fransanın bir çox aparcı hərbi-sənaye kompleksinə malik olan şirkətlərin də təmsilçilərini gətirmişdi. O şirkətlərin istehsal etdiyi məhsullar təkcə hava hücu-

mundan müdafiə silahları deyil. Həmin şirkətlər hücum silahları da istehsal edir. Şübhəsiz, Fransa Ermənistanla məhz həmin silahlardan da göndərir. Hesab edirəm ki, Fransa səfiri o cür açıqlama verməklə bir çox dövlətlərdə yaranmış “Cənubi Qafqazda Fransanın münaqişəni alovlandırmaq siyasəti yürüdür” rəyini öz ələmində neytrallaşdırmaq, dəyişdirmək məqsədi güdür. Halbuki realıqda Fransa Cənubi Qafqazda sülh prosesini getdiyi bir zamanda bu prosesi pozan, münaqişəyə aparan proses yürüdür. Ermənistanın silahlandırılması bu məqsədə xidmət edir. Fransanın bu siyasəti təkcə Azərbaycanın deyil, regionda yerləşən digər dövlətləri də narazılığına səbəb olur. Odur ki, Parisin İrəvanı qarşıdurma xəttinə sövq edən siyasəti sonda gətirib bölgədə müharibəyə çıxaracaqsansa, məsuliyyəti Azərbaycan Prezidenti bəyan edib ki, Ermənistanın silahlandırılmasının Azərbaycanla real təhlükə yaratdığını görürükse, preventiv addımlar atacağıq. Bütün bunları nəzərə alaraq Fransa tərəfi səfirin dili ilə çalışır ki, ictimai fikri yayındırsın”.

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin sektor müdiri İlyas Hüseynov bildirdi ki, Fransanın Ermənistandakı səfiri Olivier Decotinye müsahibəsində Fransanın Ermənistanla tədarük etdiyi silahların müdafiə silahları olduğunu deməklə

yanaşı, sanki Azərbaycanın Ermənistan ərazisinə hərbi hücum etmək planlarının olduğunu dolayısı ilə iddia edib: “Bununla səfir əslində Azərbaycana böhtan atmış olub. Səfirin fikirləri yenidən Azərbaycanı mənfi mənada təqdim etmək, Ermənistanı isə müdafiə olunmağa məcbur qalan dövlət kimi təqdim etmək mahiyyəti daşıyır. Halbuki bölgədə sülhü təhdid edən Ermənistanın mövqeyidir və Fransanın İrəvanı qızışdırmasıdır. Fransa səfiri Ermənistanla hücum silahlarının da verildiyini, sadəcə, dilinə gətirməyib. Heç kim zəmanət verə bilməz ki, Ermənistanla Azərbaycan arasında sülh müqaviləsi yoxdursa, Ermənistan yenidən Azərbaycan ərazilərini işğal etmək planlarını nəzərdən keçirə bilər. Fransanın silah verməsi isə Ermənistanı sülh müqaviləsini imzalamamaq və Azərbaycana hücum etməyə həvəsləndirir. Ermənistanın silahlandırılması bu ölkənin təhlükəsizliyinin qorunması üçün atılan addım kimi qələmə verilərsə də, o silahlar Ermənistanı sülhdən uzaqlaşdırır. Danışıqlar masasında Ermənistan Fransa silahlarına güvənərək öz əsassız tələblərini irəli sürə bilər”.

□ **Etibar SEYİDAĞA, “Yeni Müsavat”**

Martin 14-də Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri, Xalq yazıçısı Anarın 86 yaşı tamam olacaq. Böyük yazıçımız yaşının bu çağında da həm rəhbərlik etdiyi qurumun başındadır, həm dəvət olunduğu tədbirlərdə iştirak edir, həm də yaradıcılıqdan usanmır. Paralel şəkildə 5 kitab üzərində işləyir. “Yeni Müsavat” olaraq Anar müəllimlə həmsəhbət olmaq üçün üz tutduq paytaxtımızın mərkəzindəki tarixi məkana. Beləliklə, xalq yazıçımızla onun başdan-başa tarix, həm də muzeyə daha çox bənzəri olan iş otağında söhbətə başlayırıq:

- Anar müəllim, söhbətimiz doğum günü ərəfəsinə təsadüf edir. Əvvəlcə Sizi ürək-dən təbrik edirik.

- Çox sağ olun, təşəkkür edirəm.

- Maraqlıdır, Sizin doğum günü barədə düşüncələriniz, fikriniz necədir? Hər dəfə doğum günü ərəfəsinə hansı hissləri keçirirsiniz? Bu vədədə kövrək notlar baş qaldırır, yoxsa şükranlıqla, sıradan təqvim günü kimi qeyd edirsiniz?

- Elə bilirəm adi təqvim günüdür. Mənim üçün problem deyil. Çünki dəbdəbəni sevmirəm. Yəqin bilirsiniz, mən Bakıda heç bir yubileyimi keçirməmişəm. Türkiyədə keçiriblər, bir dəfə də Gürcüstanda keçirdilər. Amma Bakıda hələ ki yubileyimi keçirməmişəm, bundan sonra da keçirmək fikrim yoxdur.

- Keçən il 85 yaşınızla bağlı təkliflər olmuşdu, deyəsən...

- Hər il təklif olur, amma deyirəm yox! Şövkət Məmmədova adına Opera Teatrında yaradıcılıq gecəsi keçirdilər, onun yubileyə aidyyəti yoxdur. Xüsusilə o yubileyləri ki, yığırsan, başlayırlar səni tərifləməyə. İnənin, mən bundan heç bir ləzzət almıram.

- Tərifdən doymusuz?

- Tərifdən çox təniq olunmuşam. Heç birinin mənim üçün elə bir əhəmiyyəti yoxdur. Düzdür, görəndə ki, bir adam sənin əsərini təhlil edir, başa düşür, qiymətini verir, bu, adama ləzzət edir, mən bunu danmıram. Amma durub tərifləyirlər, sən də oturub qulaq asırsan ki, ha, doğrudan görün mən necə dahiyəm. (Gülür.) Mənim ətim tökülür elə şeylərdən. Amma hər halda, kim təbrik edirsə, sağ olsun. Bu da bir gündür də. Adi günlər kimi... Əlbəttə, başqa günlərdə də mən hiss edirəm ki, ömrü gedir. Nə qədər desəm də ki, mən özümü cavan hiss edirəm. Əvvəla, elə deyil, çünki xəstəliklərin, yaşın təsiri də var. Amma çalışıram ki, ruhən cavan qalım, yaradıcılıqdan ayrılmayım, planlarımı həyata keçirəm. Məni yaşadan elə yaradıcılıq həvəsidir.

- Açıq, bəzən sizin haqqınızda heyərlə danışirlər ki, yorulmadan, gənclik eşqi ilə çalışır, bütün işlərinə zaman ayırır. Bəlkə sizin gənclərə də tövsiyəni, məsləhətləriniz ola bilər. Bütün bunlar üçün nələr etmək, yaxud nələrəndən başlamaq lazımdır? Bunları necə bacarırsınız?

- Bilirsiniz, mən desəm, deyəcəklər ki, bu, moizə oxuyur, bizə dərs deyir. Amma yaradıcı adamda iki şey vacibdir. Birinci, gerek heç kəsə paxıllıq eləməyəsən. Bir də gerek şöhrət düşkünü olmayasan. Bu, iki şeydən özünü xilas edə bilsən, həyatın çox gözəl olacaq. Məndə yaşamaq eşqi çoxdur. Sizə belə şey deyim. Məsələn, çox ölkələrdə olmuşdum, amma Yaponiyada olmamışdım. Keçən il qızıma dedim ki, gəl gedək Yaponiyaya. Dedi, necə gedəcəksən? Dedim, gedərəm. Getdik Yaponiyaya. 3 saat İstanbula uçduq, İstanbula da 11 saat Yaponiyaya. Tokio və Kyoto şəhərlərində olduq, gəldik. Özümü normal hiss edirdim. Mən Çində, Hindistanda, ABŞ-da, Avropa ölkələrində olmuşdum, Yaponiyada olmamışdım. Beləliklə, Yaponiyani görmək istəyirdim, gedib gördüm. Maraqlı ölkədir, görməmək olmazdı. Son bir-iki ildə azı 15 dəfə rayonlarımızda olmuşam. Səyahəti, yeni adamlarla görüşməyi sevirəm. Yəqin bu, adamı saxlayır.

- Yaşınızdakı 86 rəqəmi mənə həm də Yazıçılar Birliyinə sədrliyinizi xatırlatdı. Düzdür, 1987-ci ildən sədrlik edirsiniz, amma hər halda, az vaxt deyil... Sədrlikdə yorulmursunuz ki?

- Yorulmuram. Çalışılar mənə bezdirsinlər, mən də bezmirəm. (Gülürük) Yəqin ki, tarix qiymət verir ki, biz Yazıçılar Birliyini ən çətin zamanda qoruyub saxlaya bildik. Sovet respublikalarının eksariyyətinə bunu edə bilmədilər, hamısında parçalandı, jurnalları, qəzetləri yox oldu. Rusiyanın özündə Yazıçılar Birliyi neçə yerə bölündü. Birçə biz nə bölündük, nə də dağıldıq... Jurnallarımızı da saxladıq, hələ “Qobustan”ı da əlavə etdik. Həmçinin rusca bir qəzetimizi əlavə etdik. Tərcümə Mərkəzi yaratdıq. Şabranda Yaradıcılıq Evi, sağ olsun, Prezidentin köməyi, dəstəyi ilə tikildi. İndi yenə də onun dəstəyi ilə Şüvələndə Yaradıcılıq Evimiz bərpa olunur. Var idi, dağıtmışdılar. Qaçqınları orada yerləşdirmişdik. Yəni bu işləri gördük. “Ulduz” jurnalını tamamilə gənclərə verdik. Gənclər Şurası var, kitabların müzakirəsini, təqdimatlarını keçiririk. Hər halda, bunlar vacib yaradıcılıq işləridir.

- Belə hesab etmək olarmı ki, Yazıçılar Birliyinin yaşaması və qeyd etdiyiniz uğurlara imza atması həm də Yazıçı Anar personası ilə bağlıdır? Bu yanaşma ilə

“Gərək paxıl və şöhrət düşkünü olmayasan” - Anar

Xalq yazıçısından “Yeni Müsavat”a ilginclik müsahibə; “Əgər mən ömrümün 36 ilini bura vermişəmsə, niyə məndən sonra dağılsın axı?”

razılışırsınız?

- Demirəm ki, ancaq mənimlə bağlıdır. Amma hər halda, mənim də rolum var. Mən axırncı qurultayda dedim ki, (mən də sözümün ağasıyam) gələn qurultayda namizədliyi verməyəcəyəm. Özü də dedim hələ o vaxta qalsam. Növbəti qurultay 2027-ci ildə olmalıdır, mən 3 il qalsam, o qurultayda namizəd olmayacağam. Əgər eqoist adam olsaydım, fikirləşərdim ki, bax, mən gedəcəyəm, məndən sonra bura dağılacaq, onda deyəcəklər ki, ha, sağ olsun Anar buranı saxlayıb. Amma səmimi deyirəm, əgər mən ömrümün 36 ilini bura vermişəmsə, niyə məndən sonra dağılsın axı? Niyə yazıçıların bir ocağı olmasın? Boş-boş sözlərdir ki, “kimə lazımdır?”... Necə kimə lazımdır? Bu, yazıçılara lazımdır. Gündə nə qədər adam bura gəlir. Hələ təminat məsələlərini demirəm ki, müalicəsinə dəstək, maddi kömək üçün gəlirlər. Burada yazıçıların yubileylərini, kitabların müzakirəsini keçiririk. Buranın mətbuat orqanlarında çap olunurlar. Bunlar olmayanda ədəbiyyatda boşluq əmələ gələcək axı. Niyə bunun əleyhinədirlər, başa düşürəm. Bir yandan deyirlər

Yazıçılar Birliyi ləğv olunmalıdır, o biri yandan da 300 ərizə var üzv olmaq üçün. Onun bir hissəsi təqaüd üçündür, amma bir hissəsi də səmimi şəkildə üzv olmaq istəyir. (Gülür) Bəzilərinin elə bil ayrı dərdləri, azarları yoxdur, ancaq Yazıçılar Birliyi... Kim qəbul olundu, niyə qəbul olundu? Əşi, nə işiniz? Yazıçılar Birliyinin öz rəhbərliyi, qəbul komissiyası, İdarə Heyəti var, bunlar həll edirlər məsələləri.

- Son vaxtlar ən çox müzakirələrə səbəb Elza Seyidcahanın birliyə üzvlüyü oldu...

- Hə. Ondan əvvəl biz rəhmətlik Ruhəngiz Qasimovanı qəbul etmişdik. O da bəstəkar idi, amma ədəbi əsərləri də var, qəbul edilmişdi. Onunla heç kəsin işi olmadı. Bunun da ədəbi əsərləri var. Ədəbi əsərlərinə görə qəbul etmişik, müğənni kimi eləməmişik ki. Başladılar... İndi bu, bir az əndirə badi geyinir, başını-zadı...

- Bəzi şəirləri çox səs-küyə səbəb olmuşdu. Leksikonda açıqlıq, fərqlilik var deyə, müzakirələrə səbəb olur...

- İndi kim belə şeylər yazmır ki. Kitabını oxudum, gördüm ki, şairədir. Özü də tək mən yox. Müzakirə etdik ki,

qəbul edək, etməmək? Dedik haqqı var, niyə olmasın? Leksikonunda açıqlıq olanları postmodernistlərdir deyə qaldırırlar göylərə. Halbuki onlar yüz dəfə betər açıq-saçıq şeylər yazırlar. Amma onlarla işləri yoxdur. Əgər Yazıçılar Birliyi əleyhinə sərt bir söz desəydi, onu qaldıracaqdılar göylərə. O qədər ucuz oyun oynayırlar ki, adamın gülməyi gəlir. Baxın, bütün hərəkətlərini mən əvvəlcədən görürəm ki, nə deyəcəklər, nə üçün və kimə xoş gəlmək üçün deyəcəklər.

- Amma mənə, əleyhidarlarımızın sayı azalıb. Gənclərin bir çoxu ilə ünsiyyətə nail oldunuz...

nn, hökumətin əleyhinə nahaq haqqı var, niyə olmasın? Heydər Əliyev qoydu, İlham Əliyev də davam elədi. Torpaqlarımızı onlar azad elədilər də, elə deyil? Erməni separatçılarından təmizlədilər. Biz o vaxtdan bu hakimiyyəti müdafiə edirik, bəziləri bunu hələ indidə başa düşüb.

- Görürəm ki, əvvəldən bu mövqedə olmağınız sizdə xeyli məmnunluq hissi yaradır...

- Əlbəttə. Məmnunluq hissi yaranır. Çünki mən xüsusilə Heydər Əliyevə əvvəldən inanmışam. İlham Əliyev cavan idi, deyə bilmərəm ki, əvvəldən ona inanmışam. Amma

fikirləşmişəm ki, əgər Heydər Əliyev “mən ona özüm kimi inanıram” deyirsə, doğrudan da bu, inanmalı adamdır. Təkcə oğlu olduğu üçün belə demirdi ki... Hətta ömrü çatmadığı üçün Heydər Əliyevin ələyə bilmədiyini oğlu elədi. Möcüzə baş verdi ki, 44 günün içində Şuşa da alındı, bütün Qarabağ da azad edildi. Mən həmişə deyirəm, 23 saatlıq antiterror əməliyyatı ilə 200 illik problem həll olundu. Prezident 44 günlük müharibədə 30 illik problemi həll etsə, bir sutkalıq əməliyyatla 200 il əvvəl ermənilərin Güllüstan və Türkmənçay müqavilələri ilə Qarabağa yerləşdirilməsindən sonra yaranmış problemi həll etdi. Ermənilər orda dinc oturmurdular axı. Bu məsələnin həlli Azərbaycan tarixinin ən böyük hadisəsi idi.

- Şuşaya gəldiyiniz zaman hansı hissləri keçirdiyinizi təxmin edirik...

- Mən inanmırdım bir də gedib Şuşanı görəcəyəm. Şuşa mənim həsrətim idi. 14 yaşında ilk dəfə Şuşada olmuşam. İlk əsəri də, nə qədər zəif olsa da, orada yazmışam. Mən öz taleyimlə bağlı orada qərar vermişəm ki, yazıçı olacam. Sonra da iki-üç ildən bir Şuşaya gedirdik. 1981-ci ildə ki, həm atamı, həm də anamı 100 günün içində itirdim, onda Şuşada film çəkirdim. Ona görə də Şuşa mənim şəxsi xatirələrimlə bağlı idi. Televizorda görəndə ki, Zori Balayanla Paşinyan Cıdır düzündə Yallı gedirlər, ürəyim parçalanırdı. Deyirdim belə şey olar? Evin, şəhərin sahibi biz, sən gəlib torpağımızda rəqs eləyəsən, bizə yanıq verəsən? Çox yaxşı oldu, hamısı dərslərini aldı.

- İllər ərzində çoxları nisgillə köçdü bu dünyadan. Bu mənada özünüzü xoşbəxt hesab edirsiniz?

(Davamı növbəti sayımızda)

□ Elşad PAŞASOY, Foto: “YM”

Azərbaycanın hüquq-mühafizə orqanları Toplum TV YouTube kanalının fəaliyyəti ilə bağlı araşdırmaları davam etdirir. Gözləndiyi kimi, xaricdəki çevrələrdə, xüsusən də Ermənistanda hadisəyə ciddi-cəhdle siyasi rəng verilir, bunu "söz azadlığına hücum" kimi təqdim edirlər. Reallıqda isə Toplum TV əməkdaşlarına qarşı irəli sürülən ittihamlar sırf maliyyə karakterlidir.

Daha doğrusu, söhbət Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 206-cı maddəsi üzrə ittihamdan - qaçaqmalçılıqdan gedir. Yeni qanunsuz maliyyə fəaliyyəti, maliyyə və vergi pozuntuları. Bu qanunsuzluğa qol qoyan isə media adı altında ölkə xaricindəki çevrələrin siyasi sifarişini yerinə yetirən, o sırada Azərbaycanda vəziyyəti qızışdırmaq, iğtişaşlar yaratmaq və s. hədəflər güdən, bu zaman həm də qanunsuz "maliyyə mərkəzi" rolunu oynayan Toplum TV-dir.

Aydın olur ki, Qərbin məlum dairələri "müstəqil telekanal" Toplum TV-dən Azərbaycanda bir çox layihə və "tədbirlərin" qanunsuz maliyyələşdirilməsi üçün "aralıq həlqə" kimi dəfələrlə istifadə edib. Bu kanal vasitəsilə ən azı yarım milyon ABŞ dolları ötürülüb.

Maliyyə sxemi isə təzə sayılmaz. Hələ 90-cı illərdən başlayaraq belə sxemlər USAİD və ya ABŞ-ın Milli Demokratiya İnstitutu (NED) kimi strukturların köməyi ilə həyata keçirilirdi. İndi isə köhnə sxemlər yenidən işə düşüb. Toplum TV-nin rəhbərlərindən biri, Demokratik Təşəbbüslər İnstitutuna rəhbərlik edən, bu yolda "Üçüncü Respublika" hərkətinə rəhbərlik edən Akif Qurbanov kimi şəxslər Qərb qurumlarından yüz minlərlə dollar alıb, ancaq "cəlb olunan" gənclərə qəpik-quruş çatıb.

Ən diqqətçəkən məqam isə odur ki, istər o vaxt, istərsə də indi Qərb institutlarının Azərbaycanda yaratdığı təxribatçı şəbəkənin maliyyələşdirilməsinin

Qərbin Azərbaycandakı "5-ci kolonu"na Tiflisin xain dəstəyinin sirri

Hikmət Babaoğlu: "Gürcüstan üzərindən maliyyələşdirilən şəxslər dəfələrlə Azərbaycana qarşı informasiya müharibəsinin tərkib hissəsi kimi seçiliblər"

qeyri-qanuni sxemləri yenə Gürcüstan vasitəsilə həyata keçirilir. Bu yerdə "araşdırmaçı jurnalist" kimi təqdim edilən və müvafiq qeydiyyat olmadan sərhəddən külli miqdarda pul keçirdiyinə, yeni qaçaqmalçılığa görə vaxtilə həbsə atılan Əfqan Muxtarlı ilə bağlı qalmaqal xatırlatmaq olar.

Görünür, köhnə sxemlər hələ də işə yarayır. Gürcüstan banklarında müvafiq hesablar açılır, bu hesablar üzrə anonim bank kartları "etibarlı tərəfdaşlara" təhvil verilir. Bir vaxtlar "əl-Qaidə" və İŞİD kimi qruplaşmaların maliyyələşdirilməsi üçün eyni sxemdən istifadə olunub.

Ancaq məsələ ondadır ki, bütün bu siçan-pişik oyununu Gürcüstanın xüsusi xidmət orqanları görməyə bilməz. Həmin Akif Qurbanovun özü elə Gürcüstandandır. Mütəmadi olaraq ora baş çəkir. Əlbəttə, təkcə qohumlarını və dostlarını deyil, həm də Qərb kuratorlarını görmək üçün. Doğrudanmı gürcü hakimiyyəti bundan bixəbərdir?

Xatırladaq ki, az öncə Gürcüstan öz ərazisi vasitəsilə Fransa zirehli maşınlarının Ermənistanla çatdırılmasını təmin etmişdi.

Milət vəkili Hikmət Babaoğlu "Yeni Müsavat"a şərhində bildirdi ki, bu hüquqi hadisədir: "Azərbaycan hüqu-

qi dövlətdir. Fəaliyyəti şübhə doğuran hər hansı informasiya resursunun fəaliyyətinin araşdırılması normal haldır. Dünyanın hər yerində bənzər araşdırmalar var. Gündəlik informasiya istehlakı prosesində mütəmadi olaraq bu cür hallara rast gəlik. Problemi aktual edən hazırda informasiya mənbələrinin və subyektlərinin bezi hallarda milli təhlükəsizliyi təhdid edəcək qədər cəmiyyət və dövlət üçün risklər yaratmasıdır. Üstəlik, əgər Toplum TV-nin bu vaxta qədər fəaliyyətini izləsək, onun maliyyə mənbələrinin ictimaiyyətə açıq olmadığını görürük.

Haradan maliyyələşdiyinin gizli saxlanmasına nəzər salsaq, doğrudan da kanalın fəaliyyətinə aydınlıq gətirilməsi, ictimaiyyətin bununla bağlı məlumatlandırılması zərurətdir. Nəticə etibarilə informasiya təhlükəsizliyi milli təhlükəsizliyin əsas komponentlərindən biridir. Əgər bir ölkənin daxilində fəaliyyət göstərən informasiya resursu "Üçüncü Respublika Platforması" yaradırsa, bunun üçün xaricdən milyonlarla məbləğ pul alırsa, bu pulların ölkəyə gətirilməsi qeyri-qanuni yollarla həyata keçirilirsə, üçüncü ölkələr üzərindən Azərbaycan həm

maliyyə, həm də ideoloji təxribata məruz qalırsa, əlbəttə, hüquqi dövlət zəruri olanı etməlidir. Bu baxımdan atılan addımlar təqdir olunmalıdır. Bu, hüquq hadisəsi kimi qiymətləndirilməlidir. Hadisəyə "siyasi don" geyindirməyə cəhd edənlər var. Onlar bunu söz və mətbuat azadlığına hücum kimi qiymətləndirirlər. Bu, tamamilə yanlış və yersizdir."

H.Babaoğlu bu hadisənin ermənilərin diqqət mərkəzində olduğunu vurğuladı: "Diqqət edəndə görürük ki, Ermənistan mediası bu hadisədən Azərbaycanla qarşı müharibə kompo-

nenti kimi istifadə edir. Ona görə ki, Azərbaycan milli dövlətinin zəifləməsi ən çox ermənilərin arzulanıdır. Ölkə daxilində ictimai həmrəyliyi, dövlət institutlarını, Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunu hədəf alan televiziya qarşı təbiiq olunan hüquqi prosedurlar erməniləri narahat edir. Məlumdur ki, ABŞ-ın Milli Demokratiya İnstitutunda təmsil olunan erməni lobbisinə yaxın olan şəxslər var. Uzun illərdir ki, institutun Azərbaycana qarşı informasiya hücumları təşkil etdiyinə şahidi oluruq. Bu, Azərbaycanın milli maraqlarına qarşı yönəlmiş hücumlardır. Bu, əslində Azərbaycan ictimai rəyinin, cəmiyyətin sifarişidir ki, nəyə görə Azərbaycanın ən güclü olduğu bir zamanda, sülh üçün böyük əmək sərf etdiyi zamanda içəri-dən ölkəmizə qarşı bu cür informasiya müharibəsi aparılır? Hüquqi araşdırmanı zəruri edən Azərbaycanın ictimai rəyinin istəyidir. "Üçüncü Respublika"ya rəhbərlik edən Akif Qurbanovun Gürcüstana gətməsi və orada aydın olmayan, Azərbaycana qeyri-qanuni maliyyə cəlb etməklə məşğul olması həm də Gürcüstan dövlətinin müvafiq qurumlarının diqqətindən yayınmamalıdır. Nəticə etibarilə bu ilk belə hal deyil. 2000-ci illərin ortalarında Gürcüstan üzərindən maliyyələşdirilən şəxslər dəfələrlə Azərbaycana qarşı informasiya müharibəsinin tərkib hissəsi kimi seçiliblər. Düşünürəm ki, dövlətlərarası münasibətlərin ayrı xarakteri var. Bütün hallarda Toplum TV-nin fəaliyyəti ilə bağlı bütün məsələlərin aydınlaşması, bütün demokratik institutların və ictimai rəyin diqqət mərkəzindədir ki, bu cür pozucu fəaliyyət Azərbaycanın milli maraqlarına zərbə vurmaz".

□ **"Yeni Müsavat"**

Azərbaycana kiber-casus təhdidi varmı - fakt, rəy

Hərbi ekspert deyir ki, müharibə və postmüharibə dövründə dövlət sirri daşıyan məxfi müzakirələrlə bağlı kənara sızmalar baş verməyib; "Dövlət qurumları konfidensiallığı təmin edə bilir"

Almaniya yüksək çinli hərbiçiləri arasında Ukraynaya "Taurus" raketlərini göndərən-göndərməklə bağlı məxfi danışıqların Rusiya mediasına sızması ətrafında qalmaqal səngimir. Ən son bilgilərə görə, məxfiliyin pozulması görüş iştirakçılarından birinin günahı üzündən baş verib.

"BBC News"-un müxbiri Cessika Parkerin nəşrin saytında dərc olunmuş məqaləsində bu xüsusa bildirilir ki, Bundesverin yüksək rütbəli zabiti, briqada generalı Frank Qraefe öz rəisi - general İnqo Gerharts ilə 40 dəqiqə ərzində Ukraynaya "Taurus" qanadlı raketlərin göndərilib-göndərilməməsi ilə bağlı davam edən müzakirələr də daxil olmaqla, hərbi sahəyə aid məxfi məsələləri müzakirə edib. İclas iştirakçılarının onların dinlənilməyindən, söhbətin ləntə alınmasından xəbərləri olmayıb. İki həftədən sonra isə Rusiyanın dövlət kanalı RTR-də görüşün audioyazısı gedib.

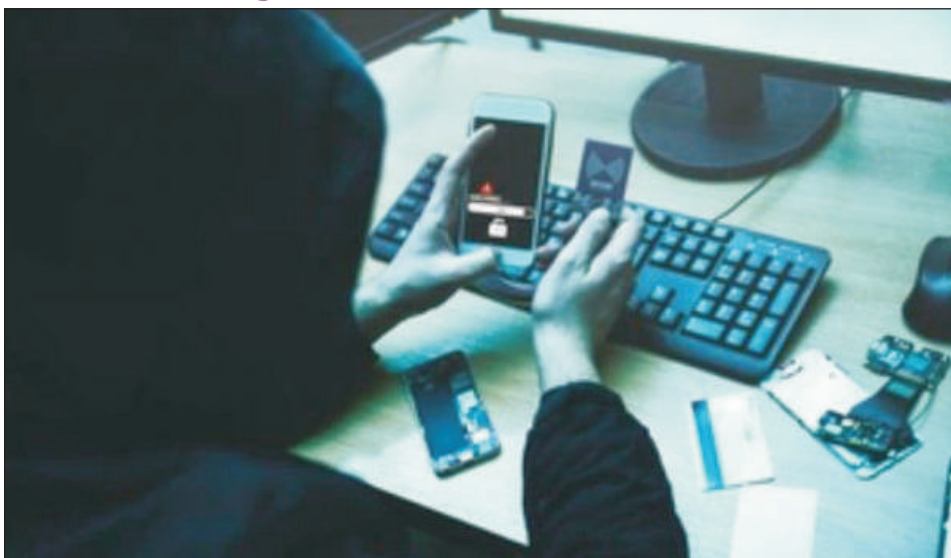
"İndiyə qədərki bütün versiyalar insan səhvə bağlıdır. Alman hakimiyyətinə görə, informasiya sızmasının təkcə səbəbi görüş iştirakçılarından birinin təminatlı xətdən istifadə etməsi, öz mobil telefonundan zəng etməsi və ya hotelin

Wi-Fi-dən istifadə etməsi olub. Lakin təfərrüatın öyrənilməsi hələ də davam edir", - məlumatda qeyd olunur.

Bəllidir ki, Azərbaycan məlum səbəbdən hələ də Ermənistanla müharibə vəziyyətindədir. Üstəgəl, "böyük bacı" Fransanın 44 günlük müharibədən sonra ölkəmizdə şpion fəaliyyəti artıb. Artıq bir fransız casusu həbs də edilib. Təbii ki, bölgədə marağı olan digər qeyri-dost dövlətlər də dinc oturmayıb.

Bəs Azərbaycan dövləti üçün strateji, hərbi sirr əhəmiyyətli rəsmi söhbətlərin, danışıqların məxfiliyi necə qorunur? Belə bir təhlükə bizi də təhdid edirmi? Nələrə diqqət etməli?

Hərbi ekspert Ədalət Verdiciyev "Yeni Müsavat"a deyib ki, informasiya təhlükəsizliyi məsələləri Azərbaycanda ən yüksək səviyyədə təmin olu-

nur: "Vətən müharibəsindən əvvəl, müharibə günlərində və sonra aparılan konfidensial danışıqlar elə konfidensial da qalıb. Hər hansı bir sızma baş verməyib. Azərbaycan hətta NATO-Rusiya danışıqlarında bir platforma kimi çıxış edib. Ukrayna müharibəsinə qədər ABŞ və Rusiya generalları dəfələrlə Bakıda görüşməyə razı olublar. Bunun səbəbi də Azərbaycanda informasiya təhlükə-

sizliyi məsələlərinin üstün səviyyədə olmasıdır".

Ekspert deyib ki, 2023-cü ilin avqustunda Prezident İlham Əliyev "Azərbaycan Respublikasının informasiya təhlükəsizliyi və kibertəhlükəsizliyə dair 2023-2027-ci illər üçün Strategiyası"nın təsdiq edilməsi haqqında Sərəncam imzalayıb: "Prezidentin 16 mart 2020-ci il tarixli, 957 nömrəli Fərmanı ilə Azerbay-

can Respublikasının Xüsusi Rabitə və İnformasiya Təhlükəsizliyi Dövlət Xidməti yaradılıb.

Xüsusi Rabitə və İnformasiya Təhlükəsizliyi Dövlət Xidməti dövlət orqanları üçün xüsusi təyinatlı informasiya-kommunikasiya sistemlərinin və şəbəkələrinin, idarələrarası elektron sənəd dövriyyəsinin, dövlət orqanlarının Internet şəbəkəsi ilə əlaqəsinin, onların informasiya resurslarının mə-

lumat və resurs mərkəzində yerləşdirilməsinin təşkilini, istismarını, təhlükəsizliyini və inkişafını təmin etmək, dövlət mühafizə obyektlərinin və mühafizə olunan obyektlərin təhlükəsizliyi məqsədilə xüsusi texniki tədbirləri həyata keçirmək üçün yaradılmışdır. Dövlət orqanlarında kibertəhlükəsizlik sahəsində hazırlığın artırılması, bu sahədə qabaqcıl tədbirlərin həyata keçirilməsi, internet resurslarının və informasiya sistemlərinin təhlükəsizlik parametrləri üzrə monitorinqini həyata keçirmək və bu sistemlərin kibertəhlükəsizliyinin artırılması istiqamətində dövlət orqanlarına texniki və metodiki köməklik göstərilməsi də Dövlət Xidmətinin əsas vəzifələrindəndir. Yuxarıda göstərilən vəzifələrin icrası, habelə elektron imza və radiorabitə sistemlərinin tətbiqi ilə əlaqədar dövlət siyasətinin həyata keçirilməsi istiqamətində xidmət tərəfindən mühüm kompleks texniki və təşkilati tədbirlər həyata keçirilir. Xüsusi Rabitə və İnformasiya Təhlükəsizliyi Dövlət Xidməti konfidensial danışıqların kənara sızmasının qarşısını almasını təmin edə bilir. İnanıram ki, bundan sonra da belə olacaq və prezidentin imzaladığı sərəncam da bu məqsədə xidmət edir".

□ **Elşən MƏMMƏDƏLİYEV, "Yeni Müsavat"**

Tramp Ağ Ev astanasında: bir qoca digərini üstələsə...

Hüseynbala SƏLİMOV

Ötən həftə böyük siyasətlə bağlı daha bir mühüm xəbər gəldi. Belə ki, keçmiş ABŞ prezidenti Donald Trampın partiyadaxili seçkiləri vaxtından əvvəl udaraq qalib gəldiyi bildirildi. İndi yayı gözləmək lazım gələcək - bəli, o vaxt fors-majör bir hadisə baş verməzsə, güman ki, Donald Tramp respublikaçıların seçkidə namizədi kimi təsdiqlənəcək.

Amma hazırda siyasi müşahidəçilər fors-majör hadisələrin baş verəcəyini də istisna etmirlər. Bu yaxınlarda ABŞ Ali Məhkəməsi Trampın xeyrinə qərar çıxardı və bununla onun namizəd olmağını yasaq edən bəzi ştatların məhkəmələrinin qərarları ləğv edildi.

Fəqət Donald Tramp belə də ona qarşı açılmış cinayət işlərinin sayına görə rekordçu siyasətçidir və təhlilçilər bütün bunları onun prezidentliyə namizədlik yolunda ən böyük maneə hesab edirlər.

Üstəlik, respublikaçılar arasında Trampın ən əsas rəqibi olan Heylinin üçüncü bir partiyadan namizəd ola biləcəyi də istisna edilmir, belə ki, sonuncu susmayacağını və axıra qədər mübarizə aparacağını bildirir, çünki onun fikrincə, ABŞ seçicisi nə Trampa, nə də Baydenə səs vermək istəmir - onlardan biri hətta özünü belə idarə etmək gücündə olmayan çarəsiz qoca, digəri isə təkçə ölkəsi üçün yox, az qala bütün dünya üçün böyük geosiyasi və geoiktisadi sürprizlər vəd edən bir siyasətçidir...

ABŞ təhlilçiləri real namizəd kimi Trampı görürlər. Amma onun yolunda bir ciddi maneə də var: bu da ABŞ "dövlət maşını" və ya "dərindən dövlət" mexanizmidir. Hələ də güman edilir ki, bu iki amil Trampı hakimiyyətə buraxmayacaq. Əslində isə Tramp güclü ABŞ-ın əleyhinə deyil, onun seçki şüarlarından biri də "ABŞ daha güclü edək!" şüandır. Sadəcə, Tramp ABŞ-ı güclü etməyin alternativ və onun fikrincə, daha real yollarını göstərir.

Biz bu haqda çox yazmışıq və bir daha bunları təkrarlamak fikrimiz yoxdur: Trampın Çin ilə bağlı mülahizələri, NATO-dakı Avropa tərəfdaşları ilə bağlı söylədikləri və onun hakimiyyətə gələcəyi təqdirdə Rusiya-Qərb qarşıdurması, Ukrayna müharibəsi ilə bağlı baş verə biləcək mümkün ssenarilər hamıya məlumdur. Odur ki, təkrara ehtiyac yoxdur.

Oxucunu ABŞ-dakı siyasi konfigurasiyanın mümkün "deformasiyalarının" Cənubi Qafqaz üçün nəticələri daha çox maraqlandırır. Baydenin hakimiyyətdə qalacağı təqdirdə Qərb - Rusiya qarşıdurması da, Ukrayna müharibəsi də davam edəcək - hətta ruslar Kiyevi tutsalar belə. Güman, proses Əfqanıstan münaqişəsi kimi davam edəcək, ujraynalılar öz müqavimətlərini, Qərb dövlətləri isə onlara yardımını davam etdiricəklər. Rusiyaya qarşı daha sistemli soyuq müharibə ssenarisi tətbiq ediləcək və güman, bu, Moskvanın çökməsinə gətirib çıxaracaqdır.

Donald Trampın hakimiyyətə gələcəyi təqdirdə isə çox şey deyisə bilər. Əksər təhlilçilər bu fikirdədir ki, o, Ukrayna müharibəsini dayandıracaq, amma bunun əksini düşünənlər də var. Burada bir detallı da qeyd etmək lazımdır ki, Trampın Kiyevə şəxsi simpatiyası da yoxdur - o, prezident olduğu vaxtlarda Ukraynanı "korrupsioner ölkə" adlandırırdı. O ki qaldı bizim Cənubi Qafqaza, Tramp ermənipərəst siyasətçi deyil, ən azı özünü birinci prezidentlik müddətində belə göstərdi və hakimiyyətdə olduğu müddətdə Nikol Paşinyanı yalnız Kaliforniyanın merinin müavini qəbul etdi, bir ara onun milli təhlükəsizlik məsələləri üzrə köməkçisi olmuş Con Boltonsa özünün Cənubi Qafqaza səfəri zamanı Nikol Paşinyana "Problemlərinizin həll olunmasını istəyirsinizsə, regional siyasətinizi dəyişin" dedi.

Amma indi Qərbin Cənubi Qafqazda Rusiyaya qarşı ikinci cəbhə açma bilməsi çox müzakirə olunur. Tramp prezident olsa, böyük ehtimalla bu, baş verməyəcək. Baydenə gəldikdə isə, bir məqamı qeyd edək burada: nə Gürcüstan, nə də ki, Ermənistan Ukrayna deyil. Biz bunu Rusiya-Gürcüstan müharibəsi zamanı gördük. Bir neçə saatın ərzində Rusiya qoşunları Tiflisin astanasına çatmışdılar...

"Təhlükəsizlik arxitekturası regionun özündə formalaşmalıdır. Əks halda, bölgə bütün mümkün nəticə və təhdidlərlə fövqəldövlətlər arasında münasibə meydanına çevriləcək". "Yeni Müsavat" bildirir ki, bu sözləri İranın müdafiə naziri Məhəmməd Rza Aştiani erməni həmkarı Suren Papikyanla Tehrandə görüşü zamanı deyib.

"Biz bölgənin əcnəbilər üçün rəqabət meydanına çevrilməsinə imkan verməməliyik. Bu, bütün region ölkələrinin təhlükəsizliyinə və sabitliyinə təsir edəcək", - İranlı nazir qeyd edib. Aştiani həmçinin bütün qonşularla münasibətlərin möhkəmləndirilməsinin İranın xarici siyasətinin tərkib hissəsi olduğunu, lakin Ermənistan xüsusi əhəmiyyət kəsb etdiyini vurğulayıb. O, İranın region ölkələrinin ərazi bütövlüyü və suverenliyinin dəstəklənməsində qətiyyətli mövqeyini bir daha bəyan edib. Əslində İran müdafiə nazirinin yuxarıdakı sözləri regionda sülhün qarantını min kilometrə uzaqda, Avropa və ABŞ-da axtaran və bölgəni yeni toqquşma meydanına sürükləməyə çalışan N.Paşinyan hökumətinə "tərs şillə" sayıla bilər. Çünki sülh və əməkdaşlıq üçün Ermənistanın özünün də qəbul etdiyi "altılıq" formatı var (Cənubi Qafqazın 3 ölkəsi + Türkiyə, Rusiya, İran).

Yeni İrəvan Bakı ilə dil tapmaq məcburiyyətindədir. Kapitulyant ölkəyə təhlükəsizlik zamanətini də məhz bölgə (qonşu) dövlətlər verə bilər, nəinki uzaq Fransa, ABŞ və ya Hindistan.

Yeri gəlmişkən, Hindistandan Ermənistanla strateji hava yolunun açılması planı da böyük ehtimalla baş tutmayacaq. Çünki bu yol yalnız İran vasitəsilə reallaşdırıla bilər. Azərbaycan heç vaxt öz hava məkanından bu məqsədlər üçün istifadə olunmasına imkan verməyəcək.

Məntiqə İran bu planın gerçəkləşməsinə imkan verməməlidir, çünki bu, ilk növbədə elə İranın özünə qarşıdır. Belə ki, perspektivdə bu yolla Fransa lisenziyası ilə Hindistanda istehsal olunan silahların Ermənistanla daşınması nəzərdə tutulur. Ermənistanla Al missiyasının fəaliyyət göstərdiyi, Ermənistanın Rusiya ilə hərbi əməkdaşlıqdan təcridcən kənarlaşdığı, bu ölkədə Rusiya hərbi kontingentinin fəaliyyət çərçivəsinin getdikcə daraldığı və qarşıdan gələn dövrdə son qoyulmasının planlaşdırıldığı, həmçinin strateji məqsədin Ermənistanla Rusiyaya qarşı yeni cəbhə yaradılması olduğu nəzərə alınaraq, Ermənistanın tamamilə Qərbin nəzarətinə keçməsi prosesinin yürüdüldüyü aydınlaşır. Belədən İran Hindistanla Ermənistan arasında strateji hava yoluna

İrandan Paşinyana son xəbərdarlıq - Bakı ilə tezliklə anlaşmasa...

Tehran regiona kənar oyunçuların cəlb edilməsinə qarşıdır, çünki bölgə toqquşma meydanına çevrilə bilər; Hindistanın "strateji hava yolu" da utopiyadır; bəs İrəvan nəticə çıxaracaqmı? - rəylər

şərait yaratmaqla bu planın gerçəkləşməsinə töhfə vermiş olur ki, bunun da nəticədə İranın özü üçün hansı problemlər yaradacağı aydındır...

Bəs özünü Qərbin qucağına atan, "ikili oyun" oynayan Ermənistan heç olmasa, İranın sərt xəbərdarlığından nəticə çıxaracaqmı? Azərbaycanla yeni müharibəni mümkün edəcək sülh müqaviləsini imzalamağı tezləşdirəcəmi? Daha əvvəl İran prezidenti İbrahim Reisi də Ermənistan nümayəndə heyətinin üzvləri ilə görüşündə İrəvana xəbərdarlıq edib və bildirib ki, İran regionda xarici qüvvələrin olmasına imkan verməyəcək. Qeyd olunub ki, Ermənistan Rusiya ilə mütəfəqlikdən imtina edəcəyi təqdirdə, İran bu ölkənin təhlükəsizliyini təmin etməyi təklif edib. Rəsmi Tehran ultimatumu gizlətməyib. İran prezidenti-nin rəsmi saytında erməni nümayəndələrlə görüşlə bağlı açıqlamada Reisinin sözlərindən sitat gətirilib: "Biz problemlərin həlli bəhanəsi ilə regionda kənar şəxslərin olması ilə razılaşmırıq və inanırıq ki, onların mövcudluğu nəinki problemi həll etməyəcək, əksinə, xalqlar və hökumətlər üçün daha böyük problemə çevriləcək". Hazırda Qərbin Ermənistan üzərindən Cənubi Qafqazda geosiyasi təsirini artırmaq səyləri sərhədlərin təhlükəsizliyi strategiyası adı altında həyata keçirilir. Yeni Avropa İttifaqı, bu quruma üzv olan ölkələr və ABŞ Ermənistanın sərhədlərinin Azərbaycanla "müdafiəsi" məsələsini tez-tez gündəmə gətirməklə bölgədəki mövcudluğunu təhlükəsizliyi təmin etmək zərurəti ilə əsaslandırır.

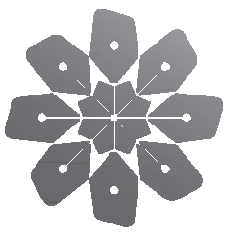
Rusiyanı Cənubi Qafqazdan sıxışdırmaq və əvəz etmək uğrunda Avropa İttifaqı, Rusiya, ABŞ, Fransa, Türkiyə, İran, Almaniya arasında geosiyasi rəqabətin artması müşahidə olunur. Bu rəqabətin episentri isə Zəngəzur təşkil edir. Son vaxtlar ABŞ-ın Ermənistanla hərbi strateji əməkdaşlığının yüksəlmə xətt üzrə gəlməsi, amerikalı hərbiçilərin tez-tez İrəvana səfərləri İranı daha çox narahat etməyə başlayıb. Ona görə də Tehran Ermənistanın KTMT-dən və Rusiyadan təcridcən uzaqlaşaraq Qərbin təhlükəsizlik sistemində inteqrasiyasını özünə qarşı təhdid kimi görür. İbrahim Reisinin Mher Qriqoryana xəbərdarlıq etməsi də Paşinyan hakimiyyətinin qərbyönümlü siyasətinin İran istiblišmentində etiraz səbəb olduğunu göstərir.

Siyasi şərhçi Asif Nərimanliya görə, son dövrlər Tehranın "regiona xarici oyunçuların gətirilməsi" məsələsində reallığı gördüyünə dair məlumatlar var: "Paşinyanın müavini Mher Qriqoryanı Tehrandə qəbul edən İran prezidenti İbrahim Reisi bu barədə xəbərdarlıq etmişdi. Lakin bu, İran və Fransanın Ermənistanla bağlı ortaq mövqeyinin dəyişməsi demək deyil. Birincisi, Tehran Fransa qüvvələrinin Ermənistanla yerləşməsinə qarşı praktiki addım atmayıb, əksinə, Rusiyanın mövqelərinin zəifləməsindən istifadə edərək, İrəvana dəstək məqsədilə Zəngəzurdə hərbi baza yaratmaq planları qurur. İkincisi, Fransanın lobbiciliyi ilə Hindistandan Ermənistanla silah-

ların İran üzərindən daşınması həyata keçirilir. Ermənistanın müdafiə naziri Suren Papikyanın İrana səfəri də bu ölkə ilə hərbi-texniki əməkdaşlığın genişləndirməyə və silah daşınmasında Tehranın tranzit rolunu gücləndirməyə hesablanıb".

Siyasi təhlilçi Aqşin Kərimov isə hesab edir ki, Azərbaycanla İranın dil tapdığı nöqtə Şimal-Cənub Beynəlxalq Nəqliyyat Dəhlizi çərçivəsində daha qabarıq görünür: "Bununla belə, hiss edilir ki, İranın Ermənistanla mütəfəqlik münasibətləri soyuyur. Bu o deməkdir ki, İran Zəngəzur dəhlizinə maneəni Ermənistanı mühafizə etməkdən ötrü yox, özünün maraqlarını irəliyə doğru aparmaq üçün inkişaf etdirir. İran Azərbaycan və Türkiyənin Zəngəzur dəhlizi vasitəsilə Mərkəzi Asiya ilə strateji birləşməsindən, bunun Tehranı regional izolyasiyaya salacağından qorxur. Bu prosesdə Tehran İrəvandan təcrid ediləcəyindən narahatdır, çünki onun məntiqinə əsasən, Zəngəzur dəhlizi İranın beynəlxalq çıxışlarından birini bloklayır. Amma Azərbaycanla İranın "Araz" dəhlizində iştirakı Tehranın bu qorxularını bir qədər azaldır. Çünki bu dəhliz Türkiyə ərazisi vasitəsilə İslam Respublikasına Aralıq dənizi və Qara dənizlə çıxış imkanı verə bilər". **Ekspertin fikrincə, nəticədə Azərbaycanla İranın rəqabət arenası böyük ölçüdə Zəngəzur dəhlizi ilə əlaqədar canlanır:** "Hərçənd ki, Tehranın burada rəqabətdə davamlılıq qabiliyyəti zəifləyir".

□ **Emil SALAMOĞLU**
"Yeni Müsavat"

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Vətəndaş cəmiyyəti, hüquqi dövlət quruculuğu

Müstəqil Azərbaycanın hüquq sisteminin keçdiyi inkişaf yolu üç mərhələdən ibarət olub. 1995-ci ildə konstitusiyanın qəbul edilməsi ilə məhkəmə-hüquq islahatının birinci mərhələsi başlayıb. Hüquqi, demokratik və dünyəvi dövlətin əsaslarını yaratmaq məqsədilə mərhum prezident Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında müstəqil Azərbaycanın ilk konstitusiyası hazırlanıb və 1995-ci il noyabrın 12-də referendumda xalq tərəfindən qəbul edilir. 2004-cü ilin dekabr ayından etibarən məhkəmə-hüquq islahatlarının ikinci mərhələsi başlanıb.

Demokratik hüquqi dövlət quruculuğu prosesi hazırda Heydər Əliyev dövlətçilik ənənələrinin davamçısı olan Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən davam etdirilir. Avropanın siyasi, iqtisadi və hüquq məkanına integrasiyanı dövlət siyasətinin prioritetləri sırasına qaldıraraq demokratik cəmiyyətlərə xas məhkəmə-hüquq sisteminin fəaliyyətinə, insan hüquqlarının etibarlı müdafiəsinə nail olmaq üçün Azərbaycan Prezidenti mühüm təşəbbüslərlə çıxış edir. Belə ki, hüquq sisteminin və ədalət mühakiməsinin səmərəliliyinin artırılması məqsədilə qanunvericilik və institusional islahatlar daha da dərinləşdirilir. Praktiki tədbirlərin dairəsi isə genişləndirilir. Ədalət mühakiməsinin inkişafında keyfiyyətə yeni dəyişikliklər baş verir. Bu məqsədlə məhkəmə fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi üzrə Azərbaycan-Avropa Şurası birgə işçi qrupu yaradılır, hakimlə-

rin müstəqilliyi, seçilməsi, təyin edilməsi, ixtisasının artırılması və fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi məsələləri üzrə müvafiq Fəaliyyət Planı hazırlanır.

Məhkəmə-hüquq islahatlarının məntiqi davamı kimi "Azərbaycan Respublikasında məhkəmə sisteminin müasirləşdirilməsi haqqında" ölkə Prezidenti İlham Əliyevin 19 yanvar 2006-cı il tarixli fərmanı məhkəmə sisteminin müasirləşdirilməsi və inkişafında mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu fərmanla məhkəmə islahatlarının üçüncü mərhələsi başlanıb.

İndi isə məhkəmə-hüquq sisteminə yeni dövr başlanıb. Fərid Əhmədovun ədliyyə naziri təyin olunması ilə bu sistemdə dəyişikliklər olacağı gözlənilir. Müstəqil təhlilçilər ədliyyə sisteminə ciddi islahatlara ehtiyac duyulduğunu bildirir. Yeni nazir Fərid Əhmədov 1979-cu ildə Bakı şəhərində anadan olub. O, 2000-ci ildə Bakı Dövlət Universitetində hü-

Mülki cəmiyyət, hüquq

YENİ ÜSAVAT
N 46 (8419) 12 mart 2024

Hüquqi dövlət quruculuğunda yeni dövr, yeni nazir - nələr dəyişəcək...

Mütəxəssislər inanırlar ki, məhkəmə-hüquq sistemində, ədliyyə sahəsində islahatlar dərinləşəcək

Fərid Əhmədov

quqşünaslıq ixtisası üzrə bakalavr, 2002-ci ildə Beynəlxalq hüquq üzrə magistr təhsilini bitirib. 2003-cü ildə "Chevening" təqaüdüçüsü olaraq İngiltərənin Essex Universitetində beynəlxalq insan hüquqları ixtisası üzrə magistr dərəcəsi alıb. 2009-cu ildə doktorantura pilləsi üzrə təhsilini almaq məqsədilə İngiltərənin Oksford Universitetinə "Weidenfeld" təqaüdüçüsü olaraq daxil olub. 2016-cı ildə Oksford Universitetinin hü-

quq üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsinə alıb. 2000-ci ildən 2024-cü ilin fevralına qədər Azərbaycanda ədliyyə naziri Fikrət Məmmədov olub.

Milli Məclisin İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri Zahid Oruc "Amerikanın Səsi"nə yeni nazirin ədliyyə sisteminə ciddi islahatlar aparacağına inandığını bildirib və onu müsbət xarakterizə edib: "Ədliyyə Nazirliyi həm məhkəmə-hüquq sistemində, həm məh-

kəmə qərarlarının icrası sferasında, həm probasiya xidməti, notarial xidmətlər, vətəndaş aktlarının qeydiyyatı və başqa, yeni əhalinin böyük əksəriyyətinə xidmət göstərən bir sferadır. Hesab edirəm ki, yeni nazir qısa müddətdə tanınmış hüquqşünasları, üçüncü sektor təmsilçilərini, cəmiyyət adamlarını, digər tanınmış ictimai xadimləri dəvət edərək, bu platformada əsas görülməli işlərin bir yol xəritəsini hazırlayacaq".

"Konstitusiya" Araşdırmalar Fondunun prezidenti Əliməmməd Nuriyev bildirib ki, Fərid Əhmədov yeni nəsil idarəçilərdəndir: "Heç şübhəsiz ki, bu təyinat cənab Prezidentin böyük etimadıdır. Fərid Əhmədov çox mürəkkəb sahəyə nazir təyin olunub. Ədliyyə sistemində həm ölkə daxilində, həm də xaricdə diqqət var. Cənab Prezident çıxışında yeni dönmə qədəm qoyduğumuzu bildirmişdi. Bu dönmə özündə idarəetmədə yeni nəslin iştirakını da ehtiva edir. Mən hesab edirəm ki, Fərid Əhmədov yeni nəsil idarəçilərdəndir. Onun bilik və bacarığı, təcrübəsi ədliyyə sisteminə yeni islahatların daha da dərinləşməsinə imkan verəcək".

"Müstəqil Həmkarlar" İctimai Birliyinin həmtəsisçisi Fuad Əliyevin "Yeni Müsavat"a bildirdiyinə görə, məhkəmə-hüquq sisteminə islahatların sürətlənməsi vacibdir. "Bu sahədə olan boşluqları aradan qaldırmaq lazımdır. Hakimlərin fəaliyyətindən narazılıqlar olur, bu sahədə də işlər görülməlidir. Hüquqi dövlət quruculuğu prosesində ədliyyə sisteminə islahatlar daimi xarakter daşımalıdır. Yeni gənc nazir bu sahədə bir sıra problemlərin həllinə nail olacaq. Vətəndaşların etdiyi müraciətlər arasında məhkəmə qərarlarından da şikayətlərə rast gəlmək olur. Xüsusən də mülki işlərdə müəyyən problemlər görülməli olar. Ona görə də bu sahədə məhkəmənin müstəqilliyinin artırılması mühümdür".

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Emil SALAMOĞLU

Deputatlar Bakı-Sumqayıt yolundakı tıxac problemindən danışdı

"Tıxac problemi həddindən artıq ciddi məsələdir". APA xəbər verir ki, bunu Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsində keçirilən ictimai dinləmədə deputat Əli Məsimli deyib.

Deputat bildirib ki, diqqətçəkən məsələ Bakı-Sumqayıt yolundakı tıxacdır: "Tədqiqat aparmaq lazımdır ki, bu yoldakı vəziyyət səhər 2 saat, axşam qayıdanda 2 saat tıxacda olan insanların psixikasına necə təsir göstərir? Mən elə gəlir ki, bu, həddindən artıq ciddi məsələdir. Bu insanlar bir müddət sonra ən azı 5-7 xəstəliyə tutulacaqlar".

Deputat Fəzail Ağamalı təklif edib ki, Sumqayıtla Bakı arasında metrostansiya salınsın. Deputat təklif edib ki, eyni zamanda Sədərək bazarı tərəfən çox tıxac ola bilər, ona görə də Lökbatan tərəfə də metro salınsın: "Ümumiyyətlə, Bakıda sıxlıq çox olan ərazilərə metro xətti çəkilsə yaxşı olar".

Deputat parklanma sahəsində problemləri də sadalayıb: "İnsanlar iş yerinin qarşısında maşını saxlayır, parklanma qiymətləri onlar üçün çox olur. Yaxud xəstəxananın qarşısına gedirsən, avtomobili saxlayıb düşsən kimi cərimə olunursan. Olmazmı ki, xəstəxananın və digər müəssisələrin qarşısına avtomobil saxlanması üçün 3 dəqiqə intervalında güzəşt

tətbiq olunsun?" "Azərbaycanda artıq ödənişli yollar istifadəyə verilib. Dünya Bankının da ödənişli yollarla bağlı 5 vacib prinsipi müəyyənləşdirib".

Bunu isə Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsində keçirilən ictimai dinləmədə **deputat Vüqar Bayramov** deyib.

Deputat bildirib ki, ilk prinsip ödənişli yolla eyni keyfiyyətə

yətdə ona alternativ pulsuz yolun olmasıdır: "Eyni keyfiyyətli alternativ yol bizdə yoxdur. Bizdə alternativ yolun keyfiyyəti artırılmadan ödənişli yolla istifadəyə verilib".

Deputat qeyd edib ki, ötən müddət ərzində taksi fəaliyyətində ciddi dəyişiklik baş verməyib: "Deyilir dəyişiklik gəlir, ictimaiyyətə açıqlanır. Amma ictimaiyyət o dəyişiklikləri hiss etmir".

Nazir müavini: "Bakıda taksi sayı 67 mindən 60 minə qədər azalıb, 20 min bəs edir"

"Bu gün bizim mümkün vəsaitimiz var və bu vəsaiti daha yaxşı istiqamətlərə sərf etməyə çalışırıq". APA xəbər verir ki, bunu Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsində keçirilən ictimai dinləmədə rəqəmsal inkişaf və nəqliyyat nazirinin müavini Rəhman Hümmeətov deyib.

Nazir müavini bildirib ki, taksi ilə bağlı ötən il qanunvericiliyə dəyişiklik edilib: "Taksilərə münasibətdə bütün meyarlar NK-ya təqdim edilən taksilərə dair tələblər sənədində müəyyənənlişib. Bu gün taksi avtomobillərinə və sürücülərə qarşı tələblər orada yer alıb. Yaydan bu yana taksilər 67 mindən 60 minə qədər azalıb. Bakıda olan adam sayına görə isə 20 minə qədər taksi bəs edir. Bu eyni anda 40 minə qədər insanın işsiz qalması demək deyil. Bizim ictimai nəqliyyatda sürücü çatışmazlığımız var, yük daşıyıcılar arasında da sürücü ehtiyacımız var".

Natəvanın matı yalan çıxdı

Zamin Hacı
zaminhaci@gmail.com

"Ey gül, üzünü bəndə kimi yad etsək,
Zülfünlə sənə könlümüzü şad etsək,
Qəm şahmatını oynamışq biz sənə,
Könlün gerek incinməyə biz mat etsək".

(Məhsəti Gəncəvi, 12-ci əsr)

1996

-cı ildə bir yaxın qohum xəstələnmişdi. Dərdinə əlac tapılmırdı, həkimlər də çiyinlərini çəkirdilər.

Cürbəcür türkçəçarələri yoxlayırdılar, o zaman Bakı yaxınlığında, Binəqədidə Müslüm baba adlı bir ot-ələf "dərmanları" satan adam vardı, getdik onun yanına dərman almağa. Qohum üçün müəyyən otlar verdi, təbii ki, həmin otların heç bir xeyri olmadı, qohum bir neçə aydan sonra öldü. Ancaq mən Müslüm babanın qəbulunda olarkən bir detala çox təəccüblənmişdim. Loğmanımız cürbəcür otları, çiçəkləri qarşımıza töküb göstərərək "bu da xarı bülbul gülüdür" demişdi. Mən avamcasına "Bunu yaqın işğaldan qabaq, Şuşadan gətirmisiniz" demişdim (yaddaşım mənə aldatmırsa, Müslüm baba qarabağlı olmalıydı). Kişi gülümsəmişdi: "Əşşi, yox, yazda Şamaxı dağlarından yığımışam". Beləcə, bir əfsanə mənim üçün dağılmışdı. Sonralar internet çıxanda bu gülün hətta Qara dəniz sahillərində də bitdiyini oxudum.

Hazırda daha bir əfsanəmiz üzərinə kölgə düşməkdədir. Düşünürəm əlaqədar orqanlar təcili tədbir görməlidir.

Söhbət tanınmış şairimiz Xurşidbanu Natəvanın fransız yazıçısı Aleksandr Düma ilə şahmat oynaması əhvalatından gedir. Bizi neçə illərdir buna inandırblar, hətta rəsamlar bu temada rəsmlər çəkmiş, rejissorlar qısa filmlər hazırlamışdır. Əhvalatın qısa məzmunu belədir ki, Natəvan xanım çox əla şahmat oynaymış, 19-cu əsrdə Düma Bakıya gələndə bunların arasında blits-turnir keçirilib və şairəmiz fransız yazıçını kombinasiya ilə mat edibdir.

İndi isə deyirlər bu əhvalat yalandır. Sırağün gördüm, internetdə film çəkiblər (Baku TV kanalı olmalıydı), alimlər, tarixçilər danışdılar, söylədilər ki, beləncik oyun-moyun olmayıb. Hətta bəlkə Natəvanın şahmatı bilməyi özü uydurmudur!

Bəs kimə inanasan? Tariximizdə bu cür saxtakarlığa heç vaxt yol verilməyibdir. Hər şey olduğu kimi yazılıbdır və bu işdə tarix institutunun əski müdiri Yaqub müəllimin böyük rolu olubdur. Həmin tarix kitablarına inansa, dünya mədəniyyətinin beşiyi bizdədir. İlk dəfə yeriməyi də qədim insanlar bizdən öyrəniblər, oxuyub-çalmağı, rəqs etməyi, kitab yazmağı, rəsm çəkməyi və sairəni də. Zarafat eləmirəm, Leonardo da Vinçinin anasının Şekinin Kiş kəndindən olduğunu, Şotlandiyanın əsasını Ağdamın Şoltanlı kəndindən gedən soydaşlarımızın qoymağını, o cümlədən Amsterdam şəhərinin adındakı "dam" hissəciyinin bizim Ağdam sözündəki hissə ilə eyni mənə daşmasını akademiyaşın elmi nəşrlərində şəxsən oxumuşam.

Natəvanın Dümanı mat eləməsi isə hazırkı kontekstdə bizim üçün özəlliklə vacibdir. Bilirsiniz, ermənipərəst qüvvələr Fransada şairimizin büstünü quraladılar, məcburən parkdan götürdük. O cümlədən Fransa-Azərbaycan münasibətləri bu dəqiqə it-pişik münasibətləri kimi çox "mehribandır". Nəticədə, ulu nənəmizin hələ 200 il qabaq bir fi-rəngi intellektual oyunda məhv eləməyi qəlbimizə işiq saçdı, bizi yeni qələbələrə ruhlandırır.

Bu baxımdan, Natəvanın 19-cu əsrin Aynur Sofiyevası, Mayya Çiburdanidəsi, Yudit Polqarı, lap belə canım sənə desin, Şehriyar Məmmədov və Maqnus Karlsoni olması bizə çox sərfəli idi. Dövlət siyasəti baxımından da lazımdır. Lakin belə məqamda kimse çıxır, deyir Natəvanın Düma ilə oynamağı əfsanədir, mifdir. Nırç, nırç...

Tədbir görülməlidir. Qaçaq yolla dollar gətirən jurnalistlərə nisbətə, belə kinolar qayıran jurnalistlər daha təhlükəlidir. Dollarla uzağı döner alarsan, ideologiya isə rayon almağa yardım edir!

Belə getmə, Nüşabənin Bərdədə makedoniyalı İsgəndərə quzu kababı verməyi, məclisdə ərazinin deputatı Zahid Orucun iştirakı da yalan çıxarılacaq. Ayrı kino çəkəcək, deyəcək Uzun Həsənin boyu metr yarım olub.

Xalqa şirin həqiqətlər lazımdır. Tariximizi saxtalaşdırmağa imkan verməyə!

"Azərbaycanın Ermənistan hücumu qaçılmazdır. 10 noyabr 2020-ci il tarixli üçtərəfli bəyanatın 9-cu bəndini oxuyun. Azərbaycan bunu mütləq həyata keçirəcək".

"Yeni Müsavat"ın məlumatına görə, bu iddianı Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin Baş Qərargahının keçmiş rəisi, general Movses Akopyan 168.am saytına müsahibəsində irəli sürüb.

Xatırladaq ki, 10 noyabr üçtərəfli bəyanatın 9-cu bəndinə əsasən, regionda bütün iqtisadi və nəqliyyat əlaqələri blokadadan çıxarılmalı, Ermənistan Azərbaycanın qərb rayonları ilə Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında vətəndaşların, nəqliyyat vasitələri və yüklərin hər iki istiqamətdə maneəsiz hərəkətinin təşkilinə zəmanət verməlidir. Dəhlizə nəzarət isə Rusiya FTX-nin Sərhəd Xidmətinə həvalə olunub. Bəyanatda habelə vurğulanır ki, Azərbaycan və Ermənistan arasında razılaşmaya əsasən, Naxçıvanı Azərbaycanın qərb rayonları ilə birləşdirən yeni nəqliyyat kommunikasiyalarının inşası təmin ediləcək.

Akopyanın fikrincə, bu bəndin (Zəngəzur dəhlizinin) reallaşması məsələsində Azərbaycanı heç nə dayandıra bilməz - hətta sülh müqaviləsi də.

"Bəs Azərbaycanın hücumu zamanı Ermənistan hansı ölkə dəstək ola bilər, xüsusən nəzərə alanda ki, Ermənistan hakimiyyəti KTMT ilə münasibətləri dondurub və Rusiya sərhədcilərinin Ermənistandan çıxarılacağı elan edib" təxribatçı sualına isə Akopyan belə cavab verib ki, Ermənistanı kəmin dəstəkləyəcəyini bilmir və ümumiyyətlə, bu sualın cavabı yoxdur.

Hərbi ekspert, polkovnik Rövşən Məhərrəmov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, 10 noyabr üçtərəfli bəyanatının 9-cu bəndini Ermənistan yerinə yetirməkdən faktiki olaraq imtina edir. Ona görə də Movses Akopyanda sənədin bu bəndinin reallaşdırılmasının sonda məcburi həyata keçiriləcəyini düşünür. Azərbaycanın üçtərəfli bəyanatın 9-cu maddəsinin yerinə yetirilməsi üçün yaxın zamanlarda hərbi güc tətbiq etməsi gözlənilir: "9-cu maddə də qeyd edilir ki, bölgədəki bütün iqtisadi və nəqliyyat əlaqələri bərpa edilir, Ermənistan Respublikası nəqliyyat vasitələri və yüklərin hər iki istiqamətdə maneəsiz hərəkətinin təşkili məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Qərb rayonları ilə Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında nəqliyyat əlaqəsinin təhlükəsizliyinə zəmanət verir, nəqliyyat əlaqəsi üzrə nəzarəti Rusiya Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin

İrəvanda "9-cu bənd" xofu - "Azərbaycanın hücumu qaçılmazdır" təlaşı

Polkovnik: "Rusiya bir qarant dövlət kimi üçtərəfli bəyanatın 9-cu maddəsinin icrasının reallaşdırılmasına nail olmalıdır"

sərhəd xidməti orqanı həyata keçirir, tərəflərin razılığı əsasında Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə Azərbaycanın qərb rayonlarını birləşdirən yeni nəqliyyat-kommunikasiya xəttinin inşası təmin edilir. Azərbaycan 9-cu maddənin tələblərinin yerinə yetirilməsi üçün üzərinə düşən öhdəliyi yerinə yetirib. Yeni yolun Azərbaycan hissəsindən keçən hissəsini inşa edib. Ermənistan isə bu günə qədər öhdəliyinin yerinə yetirmək istiqamətində heç bir addım atmayıb. 10 noyabr bəyanatını məlumdur ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev, Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan və Rusiya Prezidenti Vladimir Putin imzalayıb. Ermənistanın həmin sənədin hər hansı maddəsinin yerinə yetirilməsi həm də Rusiyaya qarşı saymamalıdır. Ona görə də Rusiya bir qarant dövlət kimi üçtərəfli bəyanatın 9-cu maddəsinin icrasının reallaşdırılmasına nail olmalıdır. Rusiya isə maraqlıdır ki, bunun üçün praktiki addım atmır, susur. Necə ki, həmin sənədin 4-cü maddəsinin tələbləri Ermənistan tərəfindən yerinə yetirilməyəndə Rusiya susurdu, indi də eyni vəziyyətdir. Azərbaycan 3 ilə yaxın gözlədi və tam əmin olanda ki, Ermənistan 4-cü maddənin tələbini yerinə yetirmək fikrində

ramlı davranışından sui-istifadə etməməlidir:

"Ümid edirəm ki, bu məsələ Ermənistan hökuməti ilə danışıq yolu ilə həllini tapacaq. Əgər Ermənistan Azərbaycana qarşı hər hansı bir təxribat törədərsə, təbii ki, Azərbaycan bu zaman öz təhlükəsizliyini qorumaq üçün ciddi tədbirlərə əl atacaq. Toqquşma bu halda baş verə bilər. Ola bilsin Ermənistan ordusunun sabiq baş qərargah rəisində ölkəsinin Azərbaycana qarşı təxribatlara əl atacağı haqda informasiya var. Ona görə də həmin açıqlamanı verib. Akopyan da bilir ki, Azərbaycan təxribat törədən tərəfi cəzalandırmaqda qətiyyətlidir.

O ki qaldı belə vəziyyət meydana çıxarsa, Ermənistanı kimlərin müdafiə edib-etməyəcəyinə, Azərbaycan artıq onu da bəyan edib ki, Ermənistanın hər hansı havadarından çəkinmir. Ermənistan Fransa silah göndədir, sabah Azərbaycanla hərbi toqquşma olarsa, istisna deyil ki, Fransa İrəvana ənənəvi formada dəstək verəcək. Amma nə etsələr belə, Azərbaycan öz haqq yolundan dönsə deyil. Çünki Azərbaycan ədalətli mövqedədir".

Hərbi ekspert vurğuladı ki, ancaq Ermənistan Azərbaycanın bu xoşmə-

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh müqaviləsinin tezliklə imzalanacağına dair ümidlər artmaq əvəzinə, azalmaqdadır. Bu da müstəsna olaraq rəsmi İrəvanın davam edən qeyri-ciddi mövqeyi və ikili oyunları ilə birbaşa bağlıdır.

Halbuki Bakının illər öncə sülh sazişi üçün irəli sürdüyü və sırf beynəlxalq hüquqa əsaslanan 5 məlum baza prinsipində qeyri-adi heç nə yoxdur. Bundan əlavə, görünən budur ki, kapitulyant ölkə böyük sülh anlaşmasını yaxınlaşdırmaq üçün öz konstitusiyasına və digər normativ-hüquqi sənədlərə müvafiq dəyişikliklər etməyə də tələsmir. Bu isə sövq-təbii yeni müharibə riskini artırır. Çünki istənilən sülhün alternativi müharibədir.

Bes yeni müharibə kimə lazımdır - Qərbə, Ermənistanə, yoxsa? Bu arada məlum olub ki, Türkiyə və ABŞ "Azərbaycan və Ermənistan arasında balanslaşdırılmış və davamlı sülh sazişinə nail olmaq" üçün Bakı və İrəvan arasında sülh sazişi üzərində birgə işləməyə söz veriblər. Bu barədə Türkiyə-ABŞ Strateji Mexanizminin yeddinci görüşü ilə bağlı bəyanatda deyilir. Rəsmi məlumata görə, Türkiyənin xarici işlər naziri Hakan Fidan və ABŞ-ın dövlət katibi Entoni Blinkenin iştirakı ilə 7-8 mart tarixlərində ABŞ-da keçirilən Strateji Mexanizm Görüşü ilə bağlı birgə bəyanat verilib. Bəyanatda deyilir ki, Hakan Fidan və Entoni Blinken ümumi məqsədlərin irəliləməsinə və ortaya çıxan qlobal çağırışların həllinə imkan verən nəticəyönümlü, gələcəyə hesablanmış, ikitərəfli müsbət gündəmə sadıqlıqlarını təkrarlayıblar. İki nazir Türkiyə-ABŞ münasibətlərini regional prioritetlər, terrorizmlə mübarizə, müdafiə sahəsində əməkdaşlıq, iqtisadi artım, ticarət, enerji təhlükəsizliyi, iqlim dəyişikliyi və insanlar arasında əlaqələr də daxil olmaqla, bir sıra sahələrin gücləndirilməsinə toxunub. Nazirlər terrorun bütün növləri və təzahürləri ilə mübarizə aparılmalı olduğunu bir daha vurğulayıblar. Bildirilib ki, Türkiyə və ABŞ Strateji Mexanizm çərçivəsində milli təhlükəsizliklərə təhdid yaradan terrora qarşı əməkdaşlığı artırmaq, müəşəkkil cinayətkarlıq və narkotik ticarəti ilə məşğul olan şəbəkələrə qarşı mübarizə aparmaq üçün Türkiyə-ABŞ Terrorla Mübarizə Məsləhətləşmə görüşlərini davam etdirəcəklər. Türkiyə və ABŞ nazirləri bir sıra digər məsələlərlə yanaşı, Azərbaycan və Ermənistan arasında balanslaşdırılmış və davamlı sülh sazişinin əldə edilməsi üçün birgə işləməyə sadıq olduqlarını bildirib, belə bir sazişin regional sabitliyə, əməkdaşlığa və rifaha təşviq edəcəyinə dair razılığa gəliblər.

Gözlənilməli kimi, xəbər Ermənistanda dərhal narahatlıq doğurub - rəsmi səviyyədə olmasa da. İrəvanda indi də Türkiyə amilini bəhanə edib kövrək sülh danışıqlarını sabotaj etmək yönündə fikirlər səslənir.

Qeyd edək ki, son vaxtlar Türkiyə və Ermənistan arasında təmasların intensivləşməsi müşahidə olunmaqdadır. Ermənistan rəsmilərinin Antalya Diplomatik Forumunda iştirakı, Türkiyə rəsmiləri ilə görüşləri də çox güman ki, Vaşinqtonun diqqətindən yayına bilməzdi. Bu mənada bölgənin aparıcı ölkələrindən olan Türkiyə ilə birgə fəaliyyət qərarı təsadüfən verilə bilməzdi. Türkiyə prezidentinin Ermənistanla normallaşma prosesi üzrə xüsusi nümayəndəsi, səfir Sərdar Kılıç Türkiyə-Ermənistan normallaşma prosesinin gündəliyinin hələlik dəqiqləşdirilmədiyini bildirmişdi. O qeyd edib ki, məsələyə aydınlıq gətirmək üçün növbəti görüşün keçirilməsi nəzərdə tutulur, lakin görüşün tarixi və məkanı hələ razılaşdırılmayıb. "Sadəcə, görüş naminə görüşün mənası yoxdur. Bilirsiniz ki, ən son görüşümüzdə sərhədlərimizin üçüncü ölkə vətəndaşları və diplomatik pasporta sahib olan şəxslərin keçidi üçün açmaq qərarı vermişdik. Bizim indiyədək görüşməməyimizin səbəbi bunu həyata keçirməməyimiz olub. Və indi bu razılaşmanı necə reallaşdır, nələr əlavə edə bilməyimiz üçün görüşməyimiz lazımdır. Çünki biz Azərbaycan-Ermənistan normallaşma prosesinə töhfə vermək istəyirik. Bu prosesin irəliləməsi Azərbaycan-Ermənistan normallaşma prosesinə də müsbət töhfə verəcək", - Sərdar Kılıç vurğulayıb. O, həmçinin Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh sazişinin qısa zamanda imzalanmasının Ermənistan-Türkiyə normallaşma prosesi və bütün bölgə üçün böyük əhəmiyyət kəsb etdiyini qeyd edib.

Bir zəruri xatırlatmaya da ehtiyac var, ötən ilin son ayında da Türkiyə XİN rəhbəri Vaşinqton səfərindən sonra Bakıya gəlmişdi və mühüm bəyanatlar verilmişdi.

Bes ekspertlər nə düşünür, Ankara və Vaşinqtonun birgə səyləri mümkün mü effektiv ola bilərmə? ABŞ nə dərəcədə bu prosesdə səmimi midir? Vaşinqton həqiqətənmi "Azərbaycan və Ermənistan arasında balanslaşdırılmış və davamlı sülh sazişi"ndə maraqlıdır?

Siyasi şərhçi Elçin Mirzəbəyli "Yeni Müsavat"a açıqlamasında bildirdi ki, Birləşmiş Ştatlar bir qayda olaraq, geosiyasi proseslərdə talassokratik (dəniz hakimiyyəti) güc kimi çıxış edir və klassik mənada olmasa da, "su gücü"nün əhəmiyyətli elementlərinin daşıyıcısı hesab oluna bilər: "Bu baxımdan, Vaşinqtonun siyasətində çoxgedişli kombinasiyaların nəzərə cərpılması təbii qəbul olunmalıdır. "Azərbaycan və Ermənistan arasında balanslaşdırılmış və davamlı sülh sazişi"nə nail olmaq üçün

ABŞ-dan sülh hərəkətlənməsi - Türkiyə ilə anlaşma...

Ağ Evin Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərini tənzimləmək üçün təşəbbüsü nəticə verəcəkmi; ekspertlərdən ilginclik açıqlamalar

Türkiyə ilə birgə səylərin göstərilməsi də bu kombinasiyalardan biri kimi qəbul oluna bilər. Bu, o demək deyil ki, ABŞ Cənubi Qafqaza Ermənistan vasitəsilə nüfuz etməkdə maraqlı deyil. Bu xüsusda ABŞ-ın Türkiyə ilə Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərinin normallaşması prosesində birgə səylər göstərə biləcəyini mümkün hesab edirəm, amma bu yanaşmanın yeganə istiqamət olmadığı, alternativlərdən biri olduğu qənaətinə yəm".

E.Mirzəbəyli bu kontekstdə Böyük Britaniya müdafiə nazirinin müavini Ceyms Hirpinin son açıqlamasında Ermənistanla yönəlik mesajına da diqqət çəkdi: "Hirpi bəyan edib ki, Britaniya Ermənistanın KTMT-dən uzaqlaşmasına müsbət yanaşır və İrəvanı dəstəkləməyə hazırdır, amma bu dəstək heç bir halda Azərbaycan və Türkiyəyə qarşı yönəlməməlidir. Bu yanaşma ABŞ-ın Türkiyə ilə birlikdə Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərinin normallaşması prosesində iştirakının müəyyən məqamlarını gün işığına çıxaran amil kimi dəyərləndirilə bilər. İndiki halda bu alternativ xətt Ermənistanın Rusiyadan uzaqlaşaraq, Azərbaycan və Türkiyə ilə normal münasibətlər qurmaq istiqamətini nəzərdə tutur. Bu isə Rusiyanın Ermənistanın davranışlarına necə cavab verəcəyindən asılı olan bir məsələdir. Moskva indiki şəkildə bəyanatlarla keçinməyə üstünlük verəcəyi təqdirdə proseslərin Kremlin təsir dairəsindən tamamilə çıxması ehtimalı mümkün ola bilər".

Ermənşünas alim, Türkiyənin Erciyes Universitetinin professoru Qafar Çaxmaqlı bildirdi ki, Ermənistanın Azərbaycan və Türkiyə ilə sülh prosesini də manipulyasiya etməsi açıq görünür: "Antalya Diplomatik Forumunda Türkiyə təmsilçisi Kılıçın dilindən deyildi ki, sülh istəyən ölkə, sərhədlərini açmağa qərarlı olan dövlət ona hazır olmalıdır. Bağlanacaq müqavilənin sonradan kağız parçasına dönməməsi üçün Ermənistan 1991-ci ildə qəbul etdiyi Müstəqillik haqqında bəyannaməsində Azərbaycan və Türkiyəyə qarşı ərazi iddialarından vaz keçdiyini bildiren addımlar atmalıdır. Ölkəsinin 1995-ci ildə qəbul etdiyi konstitusiyanın preambulasında yer alan iddiaları dəyişdirməlidir. Türkiyə də, Azərbaycan da bölgədə sülh və sabitliyin bərqərar olması üçün 2020-ci ildən bəri lazımı addımlar atıb. Sülh sazişi prinsipləri Ermənistanla təqdim olunub. Ayı-ayrı mərkəzlərdə müzakirələr aparılıb. Deməzdim ki, birləşmiş Qərb və ABŞ bu müqavilənin imzalanmasında maraqlı deyil, onu çıxılmazla soxmaq istəyən Ermənistandır".

Q.Çaxmaqlı xatırlatdı ki, Türkiyə XİN rəhbəri Hakan Fidanın son Amerika səfəri ilə Türkiyənin danışıqlarla münasibətlərin normallaşdırmağa qərarlı olduğu bir daha ifadə edildi: "Top indi Ermənistanın meydanındadır. Ermənistan sülh istəyirsə, bu prosesin nəticə verməsi üçün addımlar atmalıdır. Həmin addımların nələr olduğunu Ermənistanda çox yaxşı bilirlər. Hələ də 9 noyabr razılaşmasının 9-cu bəndi yerinə yetirilməyib. Hələ də Qazağın 7,

Naxçıvanın Kərki kəndi işğal altındadır... Sülh sazişini qalıcı edəcək problemlər aradan qaldırılmayıb..."

Politoloq Məhəmməd Əsədullazadə isə bu fikirdədir ki, Ermənistan üç il ərzində hər vechlə sülhdən yayınır: "Azərbaycanın sülh təşəbbüsləri İrəvan tərəfindən manipulyasiya edilir və

birbaşa təlimatlar Parisin dik-təsi ilə həyata keçirilir. Fransa-nın Ermənistanı dəstəklə-məsi silahlar göndərməsi İrə-vanın manevrlərə əl atması, şərtlərlə çıxış etməsi ilə nəti-cələri. Həmçinin qanunverici-liyində dəyişikliklər etmə-məsi, Azərbaycanın anklav olma-yın 4 kəndini qaytarma-ması deməyə əsas verir ki, İrəvan sülhdə maraqlı deyil. Ümumiyyətlə, həm Avropa həm də, Rusiyanın vasitəçiliyi ümumi prosesi zəiflədib. Heç bir müsbət effekti olmayıb. ABŞ və Türkiyə birgə iki ölkə arasında sülh müqaviləsinin bağlanması üçün birgə çalışacaq". **Ekspert hesab edir ki, prosesdə Türkiyə varsa, iki ölkə arasında sülh ola bilər:** "ABŞ da Türkiyəni əsas oyunçu və vasitəçi kimi qəbul edib. Bu, çox böyük siyasi gedişatdır. Görünür, ABŞ Türkiyə ilə işləməkdə qərarlıdır. Türkiyə ABŞ prosesə aktiv olmağa sövq edəcək. Fransa-nın bölgə ilə bağlı siyasəti, Er-mənistanı dəstəkləməsi Türkiyənin prosesdə yer almasını çətinləşdirə bilər. Amma ABŞ dəstək versə, Ermənistanla təzyiq etsə, sülh ola bilər. Azərbaycan da bu formata dəstək verəcək. ABŞ-Türkiyə formatı Brüssel və Moskva formatından uğurludur. İlk növbədə Ermənistan Türkiyənin vasitəçiliyini qəbul edəcək. Çünki burada Türkiyə-Ermənistan normallaşma prosesi də var".

□ **E.PAŞASOY, "Yeni Müsavat"**

Ermənistanda konstitusiyaya islahatları konsepsiyasının layihəsi hazırlanıb

Ermənistanda konstitusiyaya islahatları konsepsiyasının layihəsi artıq hazırlanıb. APA Ermənistan KİV-nə istinadən xəbər verir ki, bu barədə Ədliyyə Nazirliyindən məlumat verilib.

Qurum ölkənin əsas qanununun hansı maddələrinə yə-nidən baxılmasının nəzərdə tutulduğu açıqlamayıb, lakin qeyd edib ki, konsepsiya layihəsində idarəetmə forması, prezidentin səlahiyyətlərinin əhatə dairəsi, 2-ci və 3-cü fəsil-lər arasında qarşılıqlı əlaqənin aradan qaldırılması ilə bağlı və fundamental insan hüquqlarına aid fəsildə sosial, iqtisadi və mədəni hüquqların qeyd edilməsi ilə bağlı müəddəalar var.

Layihədə həmçinin dövlət orqanlarının və o cümlədən muxtar strukturların yaradılması, bir sıra vəzifələr üçün rezi-dentura və vətəndaşlıq senzi də tətbiq edilib. Dövlət səlahi-yətlərinin özəl qurumlara verilməsini nəzərdə tutan müddəa da layihədə var.

Nazirlikdən bildirilib ki, konstitusiyaya islahatları komissi-yasına hüquqşünas David Akopyan rəhbərlik edir. Komissi-yanın tam tərkibi açıqlanmır.

“Türkiyə Türkmənistan-dan təbii qazın nəqlinin təşkili üçün müxtəlif variantları nəzərdən keçirir: İran ərazisindən, Azərbaycandan tranzitlə, o cümlədən Xəzərin dibi ilə boru kəməri ilə vasitəsilə”.

Bunu ötən həftəsonu Türkiyənin enerji və təbii sərvətlər naziri Alparslan Bayraqdar “Foreks”ə müsahibəsində deyib.

Onun sözlərinə görə, Ankara ən qısa zamanda 2 milyard kubmetr türkmən qazının idxalını təşkil etməyə hazırdır: “Türkmən qazının gəlişi üçün ilk alternativ İran vasitəsilə mübadilədir. İkinci variant İran və Azərbaycan vasitəsilə svop, sonuncusu isə Xəzər dənizindən qazın boru kəməri ilə çatdırılmasıdır”.

Türkiyənin enerji idarəsinin rəhbəri qeyd edib ki, Xəzər dənizindən keçən boru kəməri marşrutu Türkmənistan qazının tədarükü üçün daha uzunmüddətli və dayanıqlı həll yoludur.

Qeyd edək ki, martın 3-də Antalyada Türkiyə prezidenti və Türkmənistan Xalq Şurasının sədri Qurbanqulu Berdiməhəmmədov təbii qaz təchizatı sahəsində iki əsas sənəd imzalayıb: “Anlaşma Memorandumu” və “Niyyət məktubu”.

Memoranduma əsasən, tərəflər həm daxili ehtiyacları ödəmək, həm də avropalı istehlakçıları təmin etmək üçün Türkmənistandan Türkiyəyə marşrut yaratmağa üçün bütün lazımi səyləri göstərməyə razılıblar.

Qeyd edək ki, dünyada qaz ehtiyatlarının həcminə görə dördüncü yerdə olan Türkmənistanın qaz ixracını artırmaq imkanları çox məhduddur. Türkmənistan Dövlət Statistika Komitəsinin sədri Dövlətgəldi Amanmuhamedovun verdiyi məlumata əsasən, 2023-cü ildə ölkədə 80 milyard 618,7 milyon kubmetr təbii qaz hasil olunub. Bundan əvvəl açıqlanan məlumatlarda 2023-cü ildə qaz ixracının təxminən 40 milyard kubmetr olduğu, bunun 30 milyard kubmetrdən çoxunun Çinə reallaşdığı bildirilib.

Çin Türkmənistan qazının əsas alıcısıdır. 2023-cü il oktyabrın 25-də “Türkmənistanın Neft və Qazı-2023” Beynəlxalq Konfransının plenar iclasında çıxış edən CNPC Neft və Qaz Korporasiyasının prezidenti Hou Qijun qeyd edib ki, 2023-cü ilin sentyabrına Çin və Türkmənistan arasında qaz ticarətinin həcmi 380 milyard kubmetri, dövrüyyəsi 76 milyard ABŞ dollarını üstələyib.

Hazırda Türkmənistandan Çinə dördüncü qaz kəmərinin çəkilişi həyata keçirilir. Lakin onun işə düşməsi belə Türkmənistanın ixrac potensialının tam reallaş-

Ankaranın qaz nəqlinə dair üç variantı

Azərbaycana hansı sərfəlidir...

Türkmənistan öz qazını Avropaya çatdırmaqda israrlı olmağa məcburdur

ması üçün yetərli deyil. Üstəlik, Çin iqtisadiyyatında artım tempinin zəifləməsi fonunda tələbatın artımı da azalır. Bu şəraitdə Çinin əlavə qaza ehtiyacının yaranması gözlənilən deyil.

Türkmənistan qazının digər alıcılarından biri Özbəkistandır və Aşqabadın etirazlarına baxmayaraq, Avropa qaz bazarından qovulan Rusiya bu bazarı sürətlə ələ keçirməkdədir. Üstəlik, Rusiya Çinə də qaz satışı artırmağa çalışır və artıq Pekinin təminatında ikinci yere yüksəlib.

Ukrayna tərəfinin qəti mövqeyi nəticəsində artıq Avropa İttifaqı bu ölkə üzərindən nəql olunan Rusiya qazının dayanması variantına hazırlaşır. Avropa Komissiyası (AK) Ukrayna üzərindən nəql olunan və hazırda ildə təxminən 15 milyard kubmetr olan Rusiya qazının nəqlini tamamilə dayandırmaq üçün intensiv işləyir. **Avropa Komissiyasının nümayəndəsi Tim Makfinin** Brüsseldə keçirdiyi brifinqdə dediyyə görə, Rusiya qazının Ukrayna ərazisindən tranziti ilə bağlı saziş 2024-cü il dekabrın 31-də başa çatır və Al onu yeniləmək niyyətində deyil.

Onun sözlərinə görə, hazırda Avstriya, Slovakiya, Çexiya, kiçik həcmdə İtaliya Rusiya qazını Ukrayna vasitəsilə almaqda davam edir. Ukrayna vasitəsilə tədarükün ümumi həcmi ildə təxminən 15 milyard kubmetr

təşkil edir: “Avropa Komissiyası bu ölkələrin lazımi qaz təchizatına malik olmasını təmin etmək üçün onlarla sız əməkdaşlıq edir. Mən konkret marşrutlar haqqında danışmayacağam, lakin biz bu ölkələrin qazı digər qaz kəmərləri, eləcə də mayeləşdirilmiş təbii qaz vasitəsilə ala bilməsini təmin etməkdən danışıq və bunun mümkün olduğuna əminik”.

Makfi vurğulayıb ki, Avropa Komissiyası bu qaz həcmi Avropa Enerji Platforması vasitəsilə icma ölkələri tərəfindən birgə satınalmalar hesabına kompensasiya etmək niyyətindədir.

Beləliklə, Rusiya Avropaya getməyəcək daha 15 milyard kubmetr qazın üzünü Asiyaya çevirməyə məcburdur. Bu isə Çin, hətta Əfqanıstan, Pakistan bazarlarında belə Türkmənistan üçün amansız rəqabətin yaranması deməkdir. Təsədüfi deyil ki, Rusiya türkmən qazının Əfqanıstan və Pakistana çatdırılması üçün planlaşdırılan TAPI qaz kəməri layihəsi ilə yaxından maraqlanmağa başlayıb. Moskva artıq layihənin maliyyələşməsində iştirakını istisna etmir, bu isə kəmərlə onun qazının da nəqlini mümkün hala gətirir.

Bütün bunların fonunda Aşqabadın qaz ixrac coğrafiyasını genişləndirmək çabalarını aktivləşdirməsi anlaşılandır. Aydın məsələdir ki, ən əlverişli bazar Avro-

padadır və Aşqabad son iki ildə məhsulunu ora çıxarmaq üçün aktiv fəaliyyətlərə başlayıb. Uzun illərdir gündəmdə tam arxa plana keçən Transxəzər boru xətti ilə bağlı müzakirələr yenidən aktivləşdirilib. 2023-cü ildə Türkmənistan rəsmiləri Avropa İttifaqı təmsilçiləri ilə çoxsaylı görüşlərdə bu kəmərlə bağlı müzakirələr aparılıb.

Rusiyalı ekspertlərə görə, yaranmış yeni şərtlər fonunda təkcə Türkmənistan və Türkiyə arasında deyil, həm də Azərbaycan və İranın iştirakı ilə aparılan danışıqlar getdikcə intensivləşəcək. Bu baxımdan, yaxın 2-3 ildə Transxəzər qaz boru xəttinin çəkilməsi məsələsinin aktual müzakirələrin mövzusu olacağı gözlənilir. Layihənin reallaşması ehtimalına gəlincə, buna bir sıra amillər təsir edə bilər. Birinci amil, əlbəttə, layihənin maliyyələşməsi məsələsidir. Türkmənistan tərəfi hazırda çoxsaylı mümkün investorlarla təmaslardadır: ölkənin rəsmi planlaşdırılan TAPI qaz kəməri layihəsi ilə yaxından maraqlanmağa başlayıb. Moskva artıq layihənin maliyyələşməsində iştirakını istisna etmir, bu isə kəmərlə onun qazının da nəqlini mümkün hala gətirir.

Bütün bunların fonunda Aşqabadın qaz ixrac coğrafiyasını genişləndirmək çabalarını aktivləşdirməsi anlaşılandır. Aydın məsələdir ki, ən əlverişli bazar Avro-

müqavilələr olmadan Transxəzər boru kəməri kimi bahalı layihəyə investisiya cəlb etmək mümkünsüzdür. Avropa öz ehtiyaclarını maye qaz hesabına ödəmək imkanlarını getdikcə genişləndirir.

Yaxın iki ildə dünyada maye qaz istehsalının ciddi şəkildə artacağı gözlənilir. Beynəlxalq LNG İdxalçılar Qrupunun (GIIGNL) illik sorğusuna əsasən, mayeləşdirilmiş təbii qaz (LNG) istehsalçıları 2026-cı ilə qədər ildə 100 milyon tondan çox yeni maye qaz istehsalı güclərini işə salacaqlar. LNG zavodlarının ümumi gücü 21 faiz artaraq ildə 576,5 milyon tondan çox olacaq.

2022-ci ildə ümumi həcmi ildə 14,9 milyon ton olan mayeləşdirmə xətləri işə salınıb. Dünyada LNG zavodlarının ümumi gücü 3 faiz artaraq ildə 476,5 milyon tona çatıb. GIIGNL hesablarında deyilir ki, 2022-ci ildə global LNG tədarükü 4,5 faiz artaraq 389,2 milyon tona çatıb.

Qaz ehtiyatlarına görə ilk üç ölkədən və dünyanın ən böyük LNG istehsalçılarından biri olan Qətərin “Şimal” yatağının genişləndirilməsi layihəsi ölkənin istehsal gücünü 2026-cı ilədək ildə 77 milyon tondan 126 milyon tona qədər artıracaq.

Maye qazın ən böyük alıcısı hazırda Avropadır. “Gas Infrastructure Europe”nin məlumatına əsasən, Avropa 2023-cü ildə mayeləşdirilmiş təbii qazın (LNG) idxalı üzrə rekord qırıb - hesabət dövründə Avropa İttifaqı (Aİ) ölkələrinə təqribən 131,22 milyard kubmetr maye qaz tədarük edilib. Ekspertlərin fikrincə, LNG idxalının həcmi 2022-ci il göstəricilərini 1,9 faiz ötürüb. Avropa qaz mənbələri arasında LNG-nin ümumi payı 40 faiz təşkil edib.

Hesabatda qeyd olunur ki, 2026-cı ilə Rusiya (Arctic LNG 2 layihəsi), ABŞ (Corpus Christi), Kanada (LNG Canada, Cedar LNG), Meksika (Energia Costa Azul), İndoneziya (Tangguh LNG) və Seneqal (Gimi FLNG)

maye qaz istehsalı layihələri üzrə istehsal başlanacaq. Lakin artıq Rusiyanın layihəsini siyahıdan çıxarmaq olar. Çünki ABŞ-ın Rusiya qarşı sanksiyaları Rusiyanın bu ən böyük maye qaz layihələrindən birinin icrasını dalana dirəyib. Ötən ilin sonlarında ABŞ-ın Novatek şirkətinin “Arctic LNG - 2” layihəsinə qarşı tətbiq etdiyi sanksiyalar onun çərçivəsində ilk qazın əldə olunması müddətinin qeyri-müəyyən vaxta təxirə salınmasına səbəb oldu.

Buna baxmayaraq, yaxın 2 ildə ABŞ-da LNG istehsalını nəzərdə tutan bir neçə böyük layihə üzrə istehsalın başlanması gözlənilir. Belə bir təklif bolluğu şəraitində Avropa İttifaqının Türkmənistandan qaz kəmərinin inşasını prioritetləri sırasına daxil etməsi sırf siyasi bir qərar ola bilər.

Bu baxımdan, Aşqabadın qarşısında yeganə yol olaraq qazı İran üzərindən svopla Azərbaycana və Türkiyəyə, oradan Avropaya çatdırmaq. Bu variant həm İrana, həm də Azərbaycan və Türkiyəyə sərf edir. Çünki Tehranın şimal əyalətləri üçün kəskin ehtiyac duyduğu qazı almaq üçün hansısa yeni boru xəttinə pul xərcləmək həvəsi yoxdur. İran üçün ən əlverişli yol Türkmənistan qazını svopla Azərbaycan, yaxud Türkiyəyə ötürmək, əvəzində şimal əyalətlərini qazla təmin etməkdir.

Bəzi məlumatlara görə, Aşqabadla Ankara illik 27 milyard kubmetr qaz həcmi ətrafında müzakirələr aparılırlar. Bu qədər həcm Azərbaycan və Türkiyəyə ötürülməsini İran qaz təchizat şəbəkəsinin çatdırıla bilməyi sual altındadır. Hər halda, hazırda İrandan Azərbaycana qaz ötürülməsi gücü illik 3 milyard kubmetrdən yuxarı deyil.

Yeri gəlmişkən, 2024-cü il yanvarın 1-dən Türkmənistan qazının İran üzərindən Azərbaycana svop nəqli dayanıb. Azərbaycan Türkmənistandan qazı 2022-ci ilin yanvarından almağa başlayıb. Həmin il 0,9 milyard kubmetr, 2023-cü ildə isə 1,5 milyard kubmetr qaz alınıb.

Bəzi mənbələr Aşqabadın Azərbaycandan yüksək qiymət tələb etdiyini bildirirlər. Ötən il Bakı hər min kubmetr qaz üçün Aşqabada 143,8 dollar ödəyib. Alınan qazın 15 faizi də svop haqqı olaraq İrana verilir. Bu şəraitdə Bakının ödənişi artırmamaq istəyi təbiidir...

□ **Dünya SAKİT,**
“Yeni Müsavat”

“Miatsum” ideyası, “artsax” gorbagor olsa da, erməni lobbisinin, Ermənistanı radikal-revanşist qüvvələrin ərazi bütövlüyümüzə əleyhinə fəaliyyəti səngimir. Xəbər verildiyi kimi, bu məqsədlə yanvar ayında uydurma “artsax parlamenti” Ermənistanın sabiq xarici işlər naziri (1998-2008) Vardan Oskanyanın rəhbərliyi ilə “artsax üzrə beynəlxalq komitə” yaradıb.

Bu üzdənirəq qurumun əsas hədəfi “artsax ermənilərinin öz evlərinə qayıdışının və digər əsas hüquqlarının təmin edilməsinə” nail olmaqdan ibarətdir. Təbii ki, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü və suverenliyinə hörmətdən söhbət belə getmir.

Bu arada məlum olub ki, Oskanyan və “komitə”nin bir sıra üzvləri bir neçə həftədir ki, xaricdədir. Onlar Avropanın müxtəlif siyasi xadimləri, beynəlxalq strukturların nümayəndələri ilə intensiv görüşlər keçirirlər. Bu barədə “Hraparak” qəzeti yazıb.

“Artsax parlamentariləri (?! - red.) Oskanyanın martın ortalarında Ermənistanı qayıdışını və onlarla görüşüb

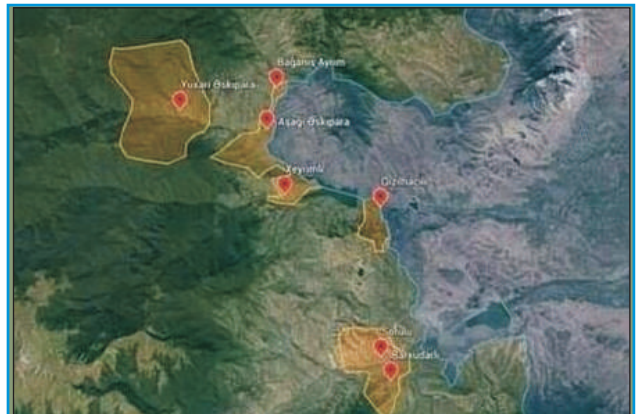
Azərbaycana qarşı yeni çirkin plan - Oskanyan Avropada niyə sülənilir...

Avropalı parlamentarilər Avropa İttifaqını Bakıya sanksiyalar tətbiq etməyə çağırır, lakin qurumun energetika üzrə müşavirinin son bəyanatlarını, deyəsən, unudurlar... - iki partiyadan reaksiya

ğırış etdi: “Ermənilərin “miatsum” ideyası və “artsax” “dövlət” ideyaları 44 günlük savaştan sonra darmadağın oldu. Ermənilər artıq dərk etdilər ki, dənizdən dənizə bir dövlət yaratmaq ideyası xülyalar imiş, bu, qeyri-mümkündür. Amma təbii ki, revanşist qüvvələr həm də Ermənistanı bu ideyalar ətrafında birləşərək mövcud hakimiyyətə qarşı birləşmək, mübarizə aparmaq, eyni zamanda xarici təşkilatlardan qrantlar almaq

min ərazilərin Azərbaycan əraziləri kimi tanıdığı barədə də fikirlərini çatdıracaq. Manipulyasiya üçün yeni-yeni kanalların axtarılması yönündə fikirlər səslənəcək. Baxmayaraq ki, 3 gündə 16 görüş keçirib, Avropa İttifaqının Cənubi Qafqaz və Gürcüstan böhranı üzrə xüsusi nümayəndəsi Toivo Klaarla görüşüb, inanıram ki, bu görüşlərin hamısı mənasızdır. Əminəm ki, səhəri gün Toivo Klaara biz tərəfdən, yaxud da xaricdəki bir

nı deyəndə bir ada fikir versinlər. Gürcüstan deyəndə nəyi nəzərdə tutduqlarını bilmirəm, amma Cənubi Qafqaz deyəndə Ermənistanla Azərbaycan arasındakı böhran bura daxildir. Klaar və onun kimilər əgər Azərbaycan ərazilərinin bütövlüyünü tanıyırlarsa, o zaman nə adla Oskanyanları qəbul edirlər? Bununla siyasi imiclərinə öncəliklə xələl gətirirlər. Qarabağdan gedən ermənilərin qayıdışı ilə bağlı məsələyə

Qazağın 4 kəndi ilə bağlı sürpriz qərar

Ermənistanı Qazağın Azərbaycana qaytarılacaq Aşağı Əskipara, Qızıl Hacılı, Bağınis Ayrıım və Xeyrimli kəndləri ilə bağlı Vikipediya məqalələri redaktə olunub.

Musavat.com Teleqraf.com-a istinadən bildirir ki, bu barədə Ermənistanın “Past” qəzeti məlumat yayıb.

“Vikipediyada 4 kəndlə bağlı axtarış aparıldı. Həmin kəndlərlə bağlı yazılar bir neçə gün əvvəl redaktə olunub. Belə bir qeyd qarşımıza çıxdı: “Bu səhifə sonuncu dəfə 1 mart 2024-cü il saat 16:20-də dəyişdirilib”.

Əvvəlki mətnlər (qondarma - red.) yoxdur və Vikipediyanın ermənicə mətnləri azərbaycancaya dəyişdirilib. Adlar da Azərbaycan toponimləri (tarixi adları - red.) ilə qoyulub”, - məlumatda deyilir.

Ermənistan mətbuatı sözügedən kəndlərin tezliklə Azərbaycana təhvil veriləcəyini yazır.

Çingiz Qənizadə: “Toivo Klaar və onun kimilər ölkəmizə səfər etmək istəsə...”
Sona Əliyeva: “Ermənistanın bilet almaq istədiyi qatar artıq çoxdan yola düşüb”

görülən işlərlə bağlı məlumat verəcəyini gözləyirlər. Amma onlar artıq bilirlər ki, sabiq xarici işlər naziri nazir işlədiyi dövrdəki Avropa əlaqələrini bərpa edib, əsas fiqurlarla, o cümlədən Avropa İttifaqının Cənubi Qafqaz və Gürcüstan böhranı üzrə xüsusi nümayəndəsi Toivo Klaarla görüşlər keçirib. 3 gündə 16 görüş keçirib. Komitə isə hazırda beynəlxalq mandat almaq üçün işlərlə məşğuldur. Bu məqsədlə hüquqi təqdimatların hazırlanması üçün hüquqşünaslarla müzakirələr davam edir”, - qəzet qeyd edib.

Hansı beynəlxalq mandat? Onu kim verəcək? Azərbaycanın suverenliyi və ərazi bütövlüyü əleyhinə yönəlik “komitə” buna necə nail ola bilər? Azərbaycan buna qarşı hansısa kontr-tədbirlər görməlidirmi?

Demokratiya və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri, hüquq üzrə fəlsəfə doktoru Çingiz Qənizadə Toivo Klaar və onun kimilərinə rəsmi Bakının sanksiyalar tətbiq etməsi yönündə ça-

və qrantları hansısa yollarla mənimsəmək niyyətindədirlər. Bunun üçün də müxtəlif adlar altında təşkilatlar yaradırlar. Məlumatla görə, uydurma “arsax parlamenti” Ermənistanın sabiq xarici işlər naziri Vardan Oskanyan - hansı ki, bugünlərdə Ermənistan hakimiyyəti əleyhinə bir müsaibə vermişdi, mətbuatda da bunun şahidi olduq - özünün xarici işlər naziri olduğu dövrlərdə bir qələt edə bilməyən birisi, indi keçmiş əlaqələrini işə salaraq “artsax” üzrə beynəlxalq komitənin adından fəaliyyət göstərir. İndi guya bir “komitə” yaradıb. Təbii ki, o, Ermənistanın xarici işlər naziri olarkən Avropadakı müəyyən rəsmi dairələrlə, eyni zamanda erməni lobbisi ilə yaxından əlaqələr qurmuşdu. Onlar “artsax dövləti”nin tanınacağı ümidi ilə çox böyük miqdarda pullar ayırırdılar. Oskanyan martın ortalarında Ermənistanı qayıdanda verəcəyi açıqlamalarda Avropada nə işlər gördüyü ilə bağlı nələrsə deyəcək. Amma bağlı qapılar arxasında “artsax dövləti”nin tanınmadığı, hə-

jurnalist tərəfindən müraciət olunsay, deyəcək ki, şəxsi əlaqələr baxımından görüşmüşəm, yeni biz onu rəsmi nümayəndə kimi qəbul etməmişik. Təbii ki, belə şəxsləri rəsmi yerlərdə qəbul etmək Azərbaycanın suverenliyinə bir təhiddir. Şəxsi zəmində görüş bir yerdə oturub kofe içmək və s. ola bilər. Bu “komitə”nin özü belə fəaliyyətimizə qarşı olan bir addımdır. Həsab edirəm ki, Azərbaycan tərəfi Toivo Klaara və onun təmsil etdiyi quruma bir etiraz göndərməlidir ki, bu cür separatçı rejimin adından danışanların qəbul edilməsi yol-verilməzdir. Bu cür şəxslərlə Azərbaycan tərəfi dərhal əlaqəni kəsməlidir. Səhəri gün Toivo Klaar və onun kimiləri ölkəmizə səfər etmək istəsələr, onlara qarşı sanksiyalar tətbiq edilməlidir ki, baxmayaraq ki, siz beynəlxalq təşkilatlarda böyük nüfuza sahibsiniz, amma gördüyünüz işlər, etdiyiniz hərəkətlər Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə və suverenliyinə ziddir. Avropa İttifaqının Cənubi Qafqaz və Gürcüstan böhranı

gəlincə, Azərbaycan dövləti öz mövqeyini bildirib. Qapılar açıqdır. Kimlər ki, bu böhran başlayan zamana qədər, yeni ermənilərin işğala başladığı ötən əsrin 80-ci illərinin sonlarına doğru yaşayıblar, onlar və onlardan törəyənlər Qarabağa qayıdıb yaşaya bilərlər. Amma kimlər ki, işğal dövründə Azərbaycan ərazisinə gəlib burada müəyyən biznes fəaliyyəti ilə məşğul olublar, qanunsuz şəkildə burada evlər alıblar, yaşayıblar. Həmin şəxslər qayıda bilməzlər və qayıtlmaları da arzuolunan deyil. Azərbaycan dövləti qayıdınların təhlükəsizliyinə zəmanət verir. Bunu Avropa İttifaqının Cənubi Qafqaz və Gürcüstan böhranı üzrə indiki nümayəndəsi və digərləri bilməmiş deyil. Paşinyanın bu cür təşkilatların Ermənistanı ayaq tutub fəaliyyət göstərməsinin qarşısını almadan sülh müqaviləsindən danışmağa nə məna, nə də hüquqi haqqı var”.

Keçmiş deputat, siyasi təhlilçi Sona Əliyeva burada narahatlığa bir əsas

görmür: “Ermənistandakı bəzi radikal-revanşist dairələrin məhz indi hərəkətə keçməsi heç də əbəs deyil. Çünki onlar Zəngəzur dəhlizi məsələsini və Ermənistanın işğal altında saxladığı 8 kəndi unudurmaq üçün yeni həmlə etməyə çalışırlar. Bunun üçün ən “köhnə kart” sayılan keçmiş xarici işlər naziri Vardan Oskanyanı ortaya atıblar. Vardan Oskanyan uzun müddət Qərbdəki ermənipərəst dairələri maliyyələşdirən şəxsdir. O, Qərbdəki rüşvətxor diplomatları yenidən aktivləşdirəcək və Azərbaycanın üzərinə qaldırmaq üçün hərəkətə keçib. “Artsax məsələsi”ni qəbirdən çıxarıb süni nəfəs verməyə çalışırlar. Ermənistanın bu cür avantürist cəhdləri heç bir nəticə verməyəcək. Çünki Azərbaycan Ordusu və diplomatiyası bu kimi separatçı meyilləri ötən il tarixin zibilliyinə göməyib. Vardan Oskanyanın və onu müşayiət edənlərin hamısı rüşvətxor erməni siyasətçilərdir. O, nazir olduğu vaxtlarda münaqişənin don-

durulması üçün əlindən gələni etmişdi, amma Azərbaycan diplomatiyasının hücumları qarşısında duruş gətirə bilməmişdi. Nəticədə Madrid prinsiplərinə imza atmağa məcbur qalmışdı. Düşünürəm ki, onun budəfəki cəhdlərinə heç Fransadakı bacıları da dəstək ola bilməyəcək. Çünki Ermənistanın bilet almaq istədiyi qatar artıq çoxdan yola düşüb. Ermənistan sülh sazişini imzalamağa fokuslanmalıdır, İrəvan bu cür tərxiatçı addımlarla heç nəyə nail ola bilməyəcək. Əks təqdirdə, Azərbaycan işğal altında saxlanılan kəndlərini güc yolu ilə alacaq və regionda əbədi sülhü də savaşıla təmin edəcək. Bunu Ermənistanı da, Fransada da yaxşı başa düşürlər. Ola bilsin ki, Paşinyan hökuməti “artsax kartı”nı Qərbdən və erməni diasporundan əlavə pullar almaq üçün ortaya atıb. Bu məsələ daha çox Ermənistanın daxilinə hesablanmış addıma bənzəyir”.

□ **Cavanşir ABBASLI,**
“Yeni Müsavat”

“Rusiya və Ukrayna arasında davam edən hərbi münaqişə dirəniş həddinə çatıb”. Bu fikri Türkiyənin xarici işlər naziri Hakan Fidan irəli sürüb. Onun sözlərinə görə, iki ölkə silahlı qarşıdurmanı davam etdirməklə böyük nəticələr əldə edə bilməyəcək, ona görə də dinc dialoqun vaxtı yetişib. Nazir əlavə edib ki, Ankara Kiyevi “işğal olunmuş əraziləri tanımağa” deyil, yalnız atəşkəsə nail olmağa çağırır.

“Bizim mövqeyimiz ondan ibarətdir ki, hər iki tərəf artıq hərbi yolla mümkün əldə ediləcək həddə çatıb. Biz hesab edirik ki, indi atəşkəslə bağlı dialoq aparmağın vaxtıdır. Türkiyə əmindir ki, bu məsələni və suverenlik mövzusunun atəşkəs mövzusunun ayırmağın zamanıdır”, - Fidan vurğulayıb.

Bu arada “Politico” nəşri yazıb ki, Fransa Qərb qoşunlarını Ukraynaya göndərməyə açıq olan ölkələrin itifaqını yaradır. Martin 8-də Fransanın

Ukrayna müharibəsində seçim anı - Türkiyə açar ölkə rolunda, Fransa isə...

Politoloq: “Rusiya növbəti mərhələ üçün bu fürsəti çoxdan gözləyir”

qıl qərar verməsindədir: “Əslində Hakan Fidanın təklifi hazırkı durum üçün ən ideal variantdır və Ukrayna bu barədə ciddi düşünməlidir. Çünki güvəndikləri Qərb də, Avropa da əvvəl-axır onları yolun düzündə qoyacaq, əllərini prosesdən çəkəcək və heç nəyin cavabdehliyini daşımayacaq.

Əlbəttə, kaş Ukrayna lap əvvəldən Amerikanın fitvasına uymayırdı, ortalıqda bu qədər itki olmayaydı, o boyda

Göründüyü kimi, Fransa yenə də öz riyakar ampuasına sadıqdır və hər addımı ilə bir daha göstərir ki, sabitliyin yanında olmağa qərarlı deyil. Ukrayna gec də olsa, bu dairələrin təsir dairəsindən çıxmaldır. Müharibə dayanmalıdır. Üzbe-üz oturulmalı, xalqların gələcəyi naminə müdrik qərarlar verilməli, sülhə doğru addımlar atılmalıdır. Eynən, Hakan Fidanın söylədiyi kimi...”

AMİP liderinin köməkçisi, politoloq Əli Orucov atəş-

müharibəsində birbaşa iştirakı vəziyyəti, mənəcə, daha da gərginləşdirə və təhlükəli fəzaya gətirir. Nəzərə alsaq ki, bu zaman nüvə silahının işlədilməsi riski çox yüksək olur. Rusiyanın indiki hakimiyyəti isə belə riski gözə almaya bilməz. Çünki Rusiyanın bu müharibədə məğlubiyyəti ilk növbədə Putinin hakimiyyətinin faciəvi sonluğu demək olardı, eyni zamanda Rusiya nəinki dünyanın qütbləşdirilməsi ilə bağlı ambisiyalarını, hətta regiona aktor olaraq mövqeyini itirərdi. Belə sonluğu Rusiya hakim siyasi elitası qətiyyətlə qəbul etməz. Təəssüf ki, müharibənin indi nizamlanması müəkkəb olan bir mərhələdədir. Fransa və bəzi Qərb dövlətləri Rusiya ilə ikili oyun oynayır. Bir tərəfdən guya Ukraynaya birbaşa hərbi dəstək göstərilməsinə çağırış etsə də, digər tərəfdən mümkün iqtisadi əlaqələrini bərpa etməyə səy göstərir. İndiki mərhələdə atəşkəs əslində Rusiyanın xeyrinə olardı. Rusiya növbəti mərhələ üçün bu fürsəti çoxdan gözləyir. Özünü toparlayaraq yeni canlı və hərbi qüvvə cəlb etmək Moskvanın planlarına daha uyğundur. Odur ki, zənnimcə, Ukrayna atəşkəs təklifinə elə həvəs göstərməyəcək. Zelenitskinin Türkiyə səfəri daha çox hərbi siyasi və digər yardımların artırılması, həmçinin Putinin işğalçılıq niyyətindən əl çəkəməsi üçün razı salması baxımından da vacib səfər kimi xarakterizə olunur. Heç kəs sirr deyil ki, bu gün dünya düzənində, beynəlxalq hüquq normalarına əhəmiyyət verən yoxdur. Böyük dövlətlər güc amilindən geninə-boluna bəhrələnilir. Biz bunun acı nəticələrini yaşamışıq”.

Politoloq bir vacib məqama da toxundu: “BMT nizamnaməsinə əhəmiyyət verilsəydi, o zaman işğalçı müharibələri də olmazdı. Azərbaycanın BMT-nin qəbul etdiyi 4 məlum qətnaməsi də illərlə havada qalmazdı. Acınacaqlısı odur ki, BMT nizamnaməsini pozanlar elə həmin qurumun Təhlükəsizlik Şurasının 5 daimi üzvü olan dövlətlərdir. Halbuki həmin dövlətlər dünyada sülhün və təhlükəsizliyin qorunmasında birbaşa məsuliyyət daşıyır. Yeri gəlmişkən, Ukraynanın nüvə silahından imtina etməsi və əlində olduğu həmin silahın ölkədən çıxarılması ilə bağlı razılığa gələrək Ukraynanın təhlükəsizliyinə ABŞ, Böyük Britaniya ilə yanaşı, Rusiya da təminat verib. Məlumat üçün deyim ki, sovetdən miras olaraq Ukraynada 1700 nüvə başlıqlı nüvə silahı qalmışdı və həmin silahlar ABŞ, Böyük Britaniya,

Hindistan son illərdə dünyanın ən böyük silah idxalçısı olub

2019-23-cü illərdə global silah idxalının 37 faizi Asiya və Okeaniyadakı dövlətlərin payına düşüb, lakin 2014-18-ci illərdəki 41 faizlə müqayisədə idxalda azalma müşahidə olunub. Bununla belə, bu regionda bir sıra dövlətlərin idxalı nəzərəcarpacaq dərəcədə artıb.

APA xəbər verir ki, bu barədə Stokholm Beynəlxalq Sülh Araşdırmaları İnstitutunun (SIPRI) bu gün dərc etdiyi beynəlxalq silah transferləri ilə bağlı hesabatında deyilir.

Hesabata görə, Hindistan dünyanın ən böyük silah idxalçısı olub, onun silah idxalı 2014-2018 və 2019-2023-cü illər arasında 4,7 faiz artıb. Rusiya Hindistanın əsas silah təchizatçısı olaraq qalır (silah idxalının 36 faizini təşkil edir). Pakistan da silah idxalını əhəmiyyətli dərəcədə artırıb (+43 faiz). Pakistan 2019-2023-cü illərdə beşinci ən böyük silah idxalçısı olub, silah idxalının 82 faizini Çindən edib.

Çinin Şərqi Asiya qonşularından ikisinin, Yaponiyanın silah idxalı 155 faiz, Cənubi Koreyanın silah idxalı isə 6,5 faiz artıb. Çinin öz silah idxalı əsasən Rusiyadan gətirilən silahların yerli istehsal sistemləri ilə əvəzlənməsi nəticəsində 44 faiz azalıb.

Hesabatda Yaxın Şərq regionu ölkələrinin silah idxalı ilə bağlı detallar da öz əksini tapıb. SIPRI-nin məlumatına görə, beynəlxalq silah transferlərinin 30 faizi 2019-2023-cü illərdə Yaxın Şərqi gedib. Üç Yaxın Şərq dövləti 2019-2023-cü illərdə ilk 10 idxalçı arasında olub ki, bunlar Səudiyyə Ərəbistanı, Qətər və Misirdir.

Səudiyyə Ərəbistanı 2019-2023-cü illərdə dünyanın ikinci ən böyük silah idxalçısı olub və bu dövrdə global silah idxalının 8,4 faizi bu ölkənin payına düşüb. Səudiyyə Ərəbistanının silah idxalı 2019-2023-cü illərdə 28 faiz azalıb. Qətər 2014-2018 və 2019-23-cü illər arasında silah idxalını təxminən dörd dəfə (+396 faiz) artıraraq, 2019-2023-cü illərdə dünyanın üçüncü ən böyük silah idxalçısı olub.

Yaxın Şərq dövlətləri tərəfindən silah idxalının əksəriyyəti ABŞ (52%), Fransa (12%), İtaliya (10%) və Almaniya (7,1%) tərəfindən təmin edilib.

Afrikadakı dövlətlərin əsas silah idxalı 2014-2018 və 2019-2023-cü illər arasında 52 faiz azalıb. Bu, əsasən iki Şimali Afrika idxalçısının - Əlcəzir (-77 faiz) və Mərakeşin (-46 faiz) silah idxalını azaltması ilə bağlı olub.

Saharanın cənubundakı Afrika dövlətlərinin silah idxalı 9 faiz azalıb. Bu regiona tədarükün 19 faizi Çinin payına düşüb və bununla da Çin regionun əsas silah tədarükçüsü kimi Rusiyanı geridə qoyub.

Misir 2019-2023-cü illərdə dünyanın yeddinci ən böyük silah idxalçısı olub. Onun idxalına 20-dən çox döyüş təyyarəsi və hərbi imkanlarını artırmaq məqsədi daşıyan 10 əsas döyüş gəmisi daxildir.

SIPRI-nin hesabatına görə Avstraliya dünyanın səkkizinci ən böyük silah idxalçısı olub, ancaq bu ölkənin silah idxalı 21 faiz azalıb. Bununla belə, 2023-cü ildə Böyük Britaniya və ABŞ ilə ən azı altı nüvə enerjisi ilə işləyən sualtı qayıqın idxalı barədə razılığa gəlib.

Fransa, Çin və Rusiya tərəfindən Ukraynanın təhlükəsizliyinə zəmanət verməklə Rusiyaya təhvil verildi. İndi Ukraynanın təhlükəsizliyinə zəmanət verən Rusiya Ukraynaya qarşı işğalçı müharibəsi aparır. Belə bir həqiqət var, əksər müharibələr

sonra sülhlə bitir. Baxır bu sülh şərtləri tərəflərin necə qane edir və hansı tərəf qazanır. Ümid edirik ki, təcavüzə məruz qalan Ukrayna ədalətli sülhə nail ola biləcək”.

□ **Cavansir ABBASLI,**
“Yeni Müsavat”

xarici işlər naziri Stefan Sejurne Litvaya gəlib və burada Baltiyanı həmkarları və Ukraynanın xarici işlər naziri Dmitri Kuleba ilə görüşüb. “Yaxın aylarda və ya illərdə Ukraynaya necə kömək edə- cəyimizin Rusiyaya dəxli yoxdur. Bu, Rusiyanın işi deyil. Ona görə də öz aramızda qərar veririk”, - deyərək fransalı nazir görüşdən sonra vurğulayıb.

Fransa prezidenti Emmanuel Makron isə ötən həftəsonu bildirib ki, eğer Rusiya qoşunları Kiyev və ya Odessaya girsə, Ukraynaya qoşun göndərmək olar. Bu barədə “Independent” nəşri məlumat yayıb. “Makron müdaxiləyə səbəb ola biləcək ssenaridən - yəni cəbhənin Odessaya və ya Kiyevə doğru irəliləməsindən bəhs edib”, - nəşr qeyd edib.

Hadisələrin bu cür inkişafı mümkündürmü? Bu, NATO-Rusiya hərbi toqquşmasına gətirməzmi? Hərçənd BMT Nizamnaməsinə görə, hər bir ölkənin işğala son qoymaq üçün bir və ya bir neçə dövlətə müraciət edib onlardan hərbi kömək istəmək haqqı var. Bəs Türkiyənin açar dövlət kimi vəsifəçilik təklifini tükənmiş kimi görünən tərəflər, nəhayət, qəbul edəçəkmi?

Demokratik Maarifçilik Partiyasının sədri, deputat Elşən Musayev hesab edir ki, Ukraynanın nicat yolu müstə-

dövlət viran günə qalmayaydı. Amma nə yazıq ki, artıq gecdir. Bunları düşünmək üçün də gecdir, keçmişə nəzərən heyfslənmək üçün də...

Gedilməməli idi bu kritik müharibəyə. Gedilmişdisə də hansısa məqamda, mərhələdə dayanmaq lazım idi. Və belkə də dayanacaqdılar. Fəqət, imkan vermədilər. Rusiyanın zəifləməsində, Ukraynanın məhvində maraqlı olan Qərb dairələri sırf öz maraqları üçün imkan vermədilər. Bundan sonra da imkan verməyəcəklər! Rusiya və Ukrayna liderləri masaya otursalar, razılaşmaya yaxın olsalar, Amerika və müttəfiqləri mütləq bir şəkildə həmin prosesi pozacaqlar. Deyim ki, elə işartılar da indidən görünür. Və ya, diqqət edin: türkiyəli nazir bir tərəfdən dövlətləri sülhə çağırır. Fransalı nazir isə o biri tərəfdən müharibənin dayanmasını qeyri-mümkünlüyü barədə açıqlama verir. Hərgah, həmin müharibə təşviqatçısından bir soruşan lazım ki, bax bunun sizə nə isti-soyuğu var? Niyə yuyulmamış çömçə kimi özünü ortalığa atmısınız? Niyə odun üstünə benzin tökürsünüz? Niyə hər pisliliyin, hər provokasiyanın, hər qarşıdurmanın, hər nadürüstlüyün altından siz çıxırsınız? Niyə qana, qırğına, skandala bu qədər meyllisiniz?

kəsin Kremlə sərf etdiyini düşünür:

“Türkiyənin Ukrayna-Rusiya müharibəsinin nizamlanmasında önəmli rol oynaya biləcəyi məlumdur. Ankaranın həm Kiyevlə, həm də Moskva ilə yaxşı münasibətləri var və hər iki dövlət başçısı prezident Ərdoğanın avtoritetini qəbul edir. Lakin müharibə artıq elə bir həddə çatıb ki, Ukrayna və Rusiya hansısa güzəştlərə getməyi məğlubiyyət kimi qəbul edir. Mövqələr aydındır, Rusiya təcavüz nəticəsində ələ keçirdiyi əraziləri özündə saxlamaq istəyir, Ukraynanın hədəfi isə ərazi bütövlüyünü və suverenliyini bərpa etməkdir. Belə çox çətin, ziddiyyətli mövqeləri uzlaşdırmaq qeyri-mümkündür. Qərbin bu müharibədə iştirakı Rusiyanın ələ keçirdiyi yüksək rütbəli alman zabitlərinin səs yazılarında bir daha öz təsdiqini tapdı. Aydın məsələdir ki, Qərbin hərtərəfli dəstəyi olmasaydı, Ukrayna Rusiya ordu-suna qarşı bu qədər müddətdə dirəniş göstərə bilməzdi. ABŞ və müttəfiqləri müharibənin ilk dövrlərində Kiyevə yardımları ləngitsə də, həmçinin kiçik partiyalarla bunu həyata keçir- sə də, artıq daha çevik hərəkət etmək niyyətlərini ortaya qoymağa çalışırlar. Lakin hücum silahları və hərbi təyyarələrin Ukraynaya tədarükündə yenə də tərəddüdlər özünü göstərir. NATO-nun Ukrayna-Rusiya

Ötən gündən müsəlmanların mübarək Ramazan ayı başlayıb. Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin (QMİ) Qazılar Şurasının fətvasına görə, bu il Ramazan ayının 1-i miladi təqvimlə mart ayının 11-nə təsadüf edir. Qədr (Əhya) gecələri 28, 30 mart, 1 və 5 aprele təsadüf edəcək. Ramazan bayramı isə aprelin 10-11-də olacaq.

Hər il olduğu kimi, bu il də rin Ramazanı fərqli təqvimlə Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi mübarək Ramazan ayının gündəlik duaları, imsak-iftar vaxtlarını əks etdirən xüsusi təqvim tərtib edib. Bu təqvim idarənin internet saytında (www.qafqazislam.com) yerləşdirilib. Digər mənbələrdən daxil olmuş, təfriqə xarakterli, məzhəb və vaxt ayrı-seçkiliyinə səbəb ola biləcək təqvimlərin din xadimləri və dindarlarımız tərəfindən istifadəsi qeyri-məqbuldur. Bütün kütləvi informasiya vasitələrinin məhz QMİ-nin təqviminə istinad etmələri tövsiyə olunur.

Bununla belə, hər il Ramazan ayı başlar-başlamaz ölkəmizdə fikir ayrılığı yaranır. Əksər hallarda sünni və şiə təriqətindən olanların fərqli günlərdə oruc tutması, fərqli təqvimlə bayram etmələri narazılıqla qarşılanır. İllərdir ki, bu müzakirələr, polemikalar bitmir. Bəziləri bayramın fərqli günlərə təsadüf etməsinə məzhəb ayrılığı və ya daha dəqiqi, İranın digər müsəlman ölkələrindən fərqlənmək istəməsi kimi qiymətləndirir. Digər tərəfdən, bu fikir ayrılıqlarının yaranmasına səbəb kimi bir-birinə yaxın olan ölkələ-

rin Ramazanı fərqli təqvimlə qeyd etməsi ilə bağlıdır.

Yeri gəlmişkən, qonşu ölkə olan Dağıstan Müftiliyi müsəlmanların müqəddəs Ramazan ayının ilk gününün martın 12-nə təsadüf etdiyini elan edib. Bu barədə müftiyyənin Telegram kanalında məlumat yayılıb. "Dağıstan Respublikasının Müftiliyi bu il Ramazan ayının ilk gününün martın 12-nə təsadüf etdiyini elan edir", - məlumatda deyilir.

Bundan əvvəl Rusiya Federasiyası Müsəlmanları Ruhani İdarəsi Ramazan ayının birinci gününün martın 11-nə təsadüf etməsi barədə fitva verib. İran da 12 martı Ramazan ayının ilk günü elan edib. Türkiyə, Azərbaycan və Səudiyyə Ərəbistanı da daxil olmaqla, müsəlman dövlətləri 11 martı Ramazanın ilk günü kimi qəbul edir.

Dini mövzular üzrə mü-təxəssis Kənan Rövşənoğlu mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a dedi ki, bu fərqliliyi siyasi səbəblərdə axtarmaq ilk növbədə İslam haqqında biliklərin olmaması ilə bağlıdır: "Adətən kütləvi təbliğatın təsiri altında hər il artıq ənənə

Ramazanda yenə fərqli təqvim: səbəbi siyasi, yoxsa...

Ekspert: "Bunu siyasi səbəblərdə axtarmaq İslam haqqında biliklərin olmaması ilə bağlıdır"

niz bu gün axşam bizim coğrafiyada, yeni Yaxın Şərq və Mərkəzi Asiyada görünəcək. Bu səbəbdən də İran, İraq, İordaniya, Oman, Liviya, Mərkəzi və bir neçə Asiya ölkəsi martın 12-ni Ramazan ayının ilk günü olaraq elan edib. Yəni burada sırf şəriət əsaslı görüş fərqi sərbəst gedir. Dini idarələr də buna əsasən fətvə verir. Ölkədə daha əvvəl qayda olaraq bizim coğrafiyada ayın görünməsi əsas götürülürdü. Amma bu ildən güman ki, qayda dəyişib, bu səbəbdən də Sakit okean üzərində ayın görünməsinə əsas tutaraq martın 11-ni Ramazan ayının ilk günü kimi qəbul ediblər. Dediym kimi, bunu siyasi səbəblərə bağlamaq dini savadsızlığın nəticəsidir."

□ **Afaq MİRƏYİQ,**
"Yeni Müsavat"

Bu gün Yel çərşənbəsidir

Unudulan adət və inanclar

Bu gün ölkəmizdə ilaxır çərşənbələrin üçüncüsü, Yel çərşənbəsi qeyd olunur. El arasında bəzən Yel çərşənbəsinə "Küləkli çərşənbə" də deyirlər. İnanca görə, yel hava, həyat, təbiətin yenidən doğulması anlamına gəlir.

Qeyd edək ki, bir çox bölgələrdə çərşənbələrin yeri dəyişdirilir. Məsələn, bu gün əksəriyyət Yel çərşənbəsinə qeyd edirsə, ayrı-ayrı bölgələrdə, o cümlədən Naxçıvanda Torpaq çərşənbəsi kimi qeyd olunur. Hətta bu barədə folklorşünas və araşdırmaçıların da fikirləri üst-üstə düşür. İddialara görə, "Avesta"-da Novruz bayramının və çərşənbələrin kifayət qədər açılımları verilib və izah olunub. Belə ki, "Avesta"-ya görə, ilk tanrı Ahura Məzdadır. O, ilk olaraq dünyadakı kaos və qarışıqlıqdan suyu ayırıb. İkinci

isə Günəşin istisi ilə suyun müəyyən hissəsini buxarlandıraraq xassələrə ayırıb və bu zaman torpaq üzə çıxıb. Daha sonra isə hava və yel digər varlıqları hərəkətə gətirib. Bu baxımdan üçüncü çərşənbənin Torpaq, sonuncu çərşənbənin isə Yel çərşənbəsi kimi keçirilməsinin doğru olduğu iddia edilir.

Ümumiyyətlə, çərşənbələrlə adət-ənənəni araşdıranda müxtəlifliyə rast gəli-

halını almış bu cür müzakirələrə başlayır. Bu, dediyim kimi, dini biliklərin zəif olması ilə bağlıdır. Orta səviyyədə dini bilikləri olan insanlar bilir ki, yeni ayın başlaması ilə bağlı fərqlilik dini yozumlarla bağlıdır. Yeni ayın başlaması ilə bağlı müsəlman dünyasında iki fərqli görüş var. Birincisi budur ki, yeni doğan ayı hilal planetin hansı-

sa nöqtəsində görünərsə, bu, yeni ayın başlaması üçün əsas olaraq qəbul olunur. Məsələn, martın 10-da yeni doğan Ay, sadəcə, Sakit okean üzərində və qismən də Amerika materikində göründüyü üçün bir çox müsəlman ölkələri yeni ayın başlanması olaraq qəbul edir. Bu səbəbdən də bir sıra müsəlman ölkələri, o

cümlədən Türkiyə, Səudiyyə Ərəbistanı, Suriya, BƏƏ, Fələstin və Misir kimi ölkələr martın 11-ni Ramazan ayının ilk günü olaraq elan edirlər. Ancaq ikinci baxış budur ki, ayın planetin hansısa nöqtəsində görünməsi deyil, konkret olaraq həmin ölkədə və ya coğrafi koordinatda görünməsi lazımdır. Bu qaydaya əsasən ay yal-

Cıdır fəli: bunu oğlanlar icra edir. Kəndin cavanları cıdır gedər, hansısa atı üzərində nişanlayıb niyyət tutarıdılar. Kimin işarələdiyi at birinci olarsa, o zaman həmin adamın niyyəti yeni ildə gerçəkləşə bilər. Buradakı at və cıdır isə qədim türkün düşüncə sistemindən qopmadır. Həm də yel kimi sürətli olan atın sahibini il ərzində bolluq, ruzi gözləyirdi. Hər halda, insanlar buna inanırdılar.

Çökə: Bu, unudulmuş adət yox, unudulmuş şirniyyat növüdür. Bizim bildiyimiz şəkərburaya oxşasa da ondan əsaslı dərəcədə fərqlənir. Üzərindəki işarələr qədim xalqımızın mifoloji düşüncəsinin özündə əks etdirir. Çökə ilk olaraq evə gələn qonağa verilir.

Başmaq fəli: ilaxır çərşənbə axşamı ərşən qızlar evin qapısından arxası həyətdə doğru qalıb sağ çiyin üzərindən başmaq tullayırlar. Əgər başmağın burun tərəfi evə daban tərəfi yola sarı düşərsə deməli, qarşıdakı il həmin qız yenə də bu evdə qalacaq. Yaxud əksinə olarsa, o zaman çox yaxında xeyir

xəbər eşidəcəklərinə inanırlar. Buradakı başmaq isə arxaik dünyagörüşlə əlaqədardır.

Qədim adətə görə, bu çərşənbədə qəfəsdə saxlanılan quşları və heyvanları azadlığa buraxmaq lazımdır.

Bu çərşənbə ilə də bağlı illərin sınağından çıxaraq bu günümüze qədər yaşamış və özünü doğrultmuş xalq hikmətləri, atalar sözləri var.

Məsələn, "Yel əsib qoz tökülüb", "Yelnən gələn səlnən gedər", "Yel apardığını qaytarmaz", "Yellə dost olan yellənə-yellənə qalar", "Yel bağlayanı el açar", "Külək kimi hərdən bir yana əsmə", "Yel əsir, yengələr oynayır", "Yel aparən yelinki, yerdə qalan mənimki", "Kələknən gələn, küləknən gedər", "Yel qayadan nə aparar"...

Qeyd edək ki, ilaxır - Torpaq çərşənbəsi martın 19-da qeyd olunacaq. Azərbaycana yaz fəslə martın 20-si Bakı vaxtı ilə saat 07:06:21-də daxil olacaq. Martın 20-21-i Azərbaycanda Novruz bayramı qeyd olunur.

□ **Xəlilə GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

“Sahibkarlara ümid olsaq, ictimai nəqliyyatda nəticə əldə edə bilməyəcəyik”

“Bakıda yol nəqliyyat infrastrukturunu, yol hərəkəti təhlükəsizliyi ilə bağlı çox ciddi problemlər var. Ölkənin hər yerində-qəsəbələrdə, kəndlərdə problemlər var. Ən çətin vəziyyət Bakı və Bakıtrafi ərazilərdədir”.

Bu fikirləri Musavat.com-a **hüquqşünas Ərşad Hüseynov** deyib. Azərbaycan Yürüstü Nəqliyyat Agentliyinin (AYNA) İdarə Heyətinin sədri Anar Rzayevin “2030-cu ilə qədər Bakıda səfərlərin 30-40%-nin şəxsi minik avtomobilləri, qalanının isə ictimai nəqliyyatla reallaşdırılması hədəflənir” fikrini şərh edən ekspert qeyd edib ki, problemlərə geniş miqyasda baxmaq lazımdır: “Bakı aqlomerasiyasında ictimai nəqliyyat, mobilliklə bağlı ciddi problemlər var. Son 8-9 ildə problemlərin həlli üçün nəhayət ki, düzgün istiqamətin götürüldüyünü görürük. Praktiki olaraq ciddi dəyişikliklərin şahidi olmasaq da, rəsmi dövlət qurumlarının konseptual olaraq yanaşması müsbətə doğru dəyişib. Bu gün ictimai nəqliyyatın inkişafı ilə bağlı ciddi işlərin görülməsinə ehtiyac var. Dayanıqlı mobilliyin təmin olunması, yol hərəkəti təhlükəsizliyinin yüksəldilməsi, insanların vaxtı-vaxtında gedib-gəlməsi, nəqliyyatla bağlı insanların sağlamlığına, həyatına dəyən ziyanın olmaması, keyfiyyətli həyat səviyyəsinin təmin olunması birbaşa ictimai nəqliyyatla bağlıdır. İctimai nəqliyyat arzuolunan kimi fəaliyyət göstərməyə, nə tıxac problemi, nə yol hərəkəti təhlükəsizliyi, nə parklanma, nə köhnə avtomobillərin utilitizasiyası, nə də arzu etdiyimiz yol hərəkəti mədəniyyəti formalaşmayacaq”.

Ekspertin sözlərinə görə, Bakıda il ərzində həyata keçirilən 2 milyard səfər 28 %-i ictimai nəqliyyatın payına düşür: “Lakin bu 28 faizin 17 faizi avtobuslara, 11 faizi isə metroya aiddir. Hər ikisinin potensialını artırmaq lazımdır. Təklif olunan hədəflər fantastik deyil, onlara çatmaq olar. Bunun üçün şəffaf iqtisadi mexanizm yaradılmalıdır. Bu məsələdə dövlətin payı həlledici olmalıdır. Əgər ictimai nəqliyyata biznes kimi baxılsa, heç bir nəticə əldə edə bilməyəcəyik. İctimai nəqliyyata sosial xidmət kimi baxılmalıdır. Bu xidmətin dayanıqlı maliyyə təminatı olmalıdır. Dünya təcrübəsində olduğu kimi, bu təminatı dövlət bələdiyyələr, meriyalar vasitəsilə yaratmalıdır. Sahibkarlara ümid olsaq ki, onlar avtobus alacaqlar, peşəkar sürücü yetişdirəcəklər, dəqiq qrafiklə işləyəcəklər, bu zaman hədəflərə çatma bilməyəcəyik. Bir sözle, 3 komponent - iqtisadi mexanizm, nəzarət sistemi və insanların təşviq edilməsi bir yerdə olsa, hədəflərə çatma bilər”.

Qeyd edək ki, Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsində keçirilən ictimai dinləmələrdə **Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi yanında Azərbaycan Yürüstü Nəqliyyat Agentliyinin (AYNA) İdarə Heyətinin sədri Anar Rzayev** gələcək hədəflərdən danışarkən bildirib ki, ictimai nəqliyyatdan istifadə edənlərin payının 90%-i ötməsi, sərnişinlərin və piyadaların hərəkətinin rəqəmsallaşdırılması planlaşdırılır: “Bundan başqa, sistemli göstəricilərin dəyişdirilməsi, bununla da insanların istənilən nöqtəyə daha qısa vaxtda çatması, tıxacların aradan qaldırılması nəzərdə tutulur. Ekoloji cəhətdən vəziyyətin yaxşılaşdırılması da hədəfdədir. Bakıda il ərzində təxminən 2 milyard səfər həyata keçirilir ki, bunun da 52 %-i fərdi nəqliyyat vasitələrinin və taksilərin, 28 %-i ictimai nəqliyyatın payına düşür. Bakıda ictimai nəqliyyatın payını sürətlə artırmaq mümkün olmayacaq, ancaq səfərlərin 41 %-nin ictimai nəqliyyata ötürülməsini nəzərdə tutmuşuq. Ümumiyyətlə, biz başqa ölkələrdə bu məsələ ilə bağlı hansı işlər görüldüyünü nəzərdən keçirmişik, ümumilikdə 60-dan artıq proqram və təşəbbüslərə baxmışıq”.

□ **Nigar HƏSƏNLİ,**
Musavat.com

Prezident İlham Əliyev “Elektrik mühərrikli nəqliyyat vasitələrindən istifadənin təşviq edilməsi” haqqında Sərəncam imzalayıb. Sərəncamda elektrik mühərrikli avtomobillərin ölkəyə idxalı, onların elektrik məntəqələrinin təşkili və gömrük rüsumları ilə bağlı müddəalar yer alıb. Bəs bu sərəncam özündə daha nələri ehtiva edir? Elektrik mühərrikli avtomobillərin qiyməti ucuzlaşa bilərmi?

Qeyd edək ki, 2022-ci ildən elektromobillər və onlar üçün 2-ci və 3-cü səviyyə elektrik enerji doldurucularının idxalı və satışı ƏDV-dən azad edilib. Ötən ildən zavod buraxılış tarixindən 3 ilədək ötmüş elektrik mühərrikli avtomobillərin idxalına gömrük rüsumunun tətbiqi dayandırılıb.

Bu istiqamətdə həyata keçirilən tədbirlərdən sonra ölkəyə elektromobil idxalının əhəmiyyətli dərəcədə artığı bildirilir. Yəni ötən il Azərbaycana 125 milyon 268 min ABŞ dolları dəyərinə 3 102 ədəd yalnız elektrik mühərrikli hərəkətə gətirilən nəqliyyat vasitələri idxal edilib ki, bu da 2022-ci ilə müqayisədə müvafiq olaraq 7,1 dəfə və 6,4 dəfə, 2021-ci ilə müqayisədə isə 36,2 dəfə və 19,4 dəfə çoxdur.

Nəqliyyat məsələləri üzrə ekspert Eldəniz Cəfərov mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”a dedi ki, ölkədə ekoloji cəhətdən təmiz nəqliyyat vasitələrinin istismarını stimullaşdıran müəyyən addımlar atılıb:

“Ölkəmizə idxal olunan yeni elektromobillər gömrükdə də, vergidə də rüsumdan azad edildi. Sonrakı mərhələdə ölkəyə idxal olunan enerjidoldurma məntəqəsinin istifadə olunan avadanlıq və cihazları da idxal zamanı rüsumlardan azad edildi. Bunlar hamısı sahibkarlara fürsət yaradır ki, bu növ avtomobilləri ölkəmizə idxal etsinlər. Eyni zamanda enerji doldurma məntəqələrinin qurulması üçün fəal iş görsünlər. Buna da qismən nail olunub. Biz görürük ki, ilbəlilə idxal olunan elektromobillərin sayı çoxalır. Ölkə daxilində bu növ avtomobillərin sayı artır. Sadəcə, elektrik doldurma məntəqələrinin sayında artım çox deyildi. Bu sərəncam enerjidoldurma məntəqələrinin sayının artırılması istiqamətində olan yarımçıq qalmış məsələlərin həllinə təkan verəcək. Bizdə elektrik enerjisi dövlətdədir, sahibkarlar elektrik enerjisini dövlətdən alıb, vətəndaş-

Elektromobillərlə bağlı yenilik - kimlər qazanacaq, kimlər itirəcək...

Eldəniz Cəfərov: “Sahibkarlar elektrik enerjisini dövlətdən alıb, vətəndaşlara sata bilməlidir”
Yasin Mustafayev: “Qəbul ediləcək qərarlar qiymətlərə ciddi təsir göstərəcək”

lara sata bilməlidir. Bunun üçün də orada müəyyən güzəştlər olmalıdır ki, sahibkarlar üçün bu, əlverişli olsun.

Ekspert əlavə edib ki, 2024-cü ildə nəqliyyat sektorunda elektrifikasiya olacaq: “Ölkədə elektrik nəqliyyat vasitələrinin infrastrukturunun inkişaf etdirilməsi və həmin infrastrukturun da ümumi nəqliyyat sahəsinə adaptasiya olunması nəzərdə tutulur. Burada əsas məsələ enerjidoldurma məntəqələridir ki, artıq onların yeri müəyyən edilməlidir. Artıq bununla dövlət qurumları məşğul olacaqlar. Həmçinin paytaxt Bakıda iki ədəd elektrobus buraxılıb, onların da sayının artırılması gözlənilir. İl ərzində 150 elektrobusun gətiriləcəyi gözlənilir. Yəni ictimai nəqliyyatda da bu ildən elektrifikasiya olacaq.

Maşınların qiymətinin enməsi isə birbaşa idxalda edilən güzəştlərdən asılıdır. Məsələn, elektromobillərin qiymətləri istehsalatdan yüksək olur. Məhz buna görə də dövlət ölkəyə idxal olunan yeni elektromobilləri rüsumdan azad etdi ki, vətəndaş üçün əlçatan qiymətlər olsun. Gələcəkdə buna ehtiyac yaranarsa, elektromobillərin qiymətinin enməsi üçün dövlət müəyyən addımlar atmaqla, güzəştlər tətbiq edə bilər.

Mən şəxsən təklif edərdim ki, elektromobillər üçün kasko və icbari sığortalar digər avtomobillərlə müqayisədə ən azı 50 faiz ucuz olsun. Eləcə də parklanma yerləri də elektromobillər üçün ucuz olsun. Yaxud da ən azı bir elektrik doldurma məntəqəsinin və avadanlığının həmin yanacaq doldurma məntəqəsində quraşdırılması məcburi olsun. Belə olsa, infrastruktur problemi də həll oluna bilər. O zaman vətəndaşlar elektromobil almaqda tərəddüd etməzlər. Çünki biləcəklər ki, ölkəmizdə hər yerdə yanacaq doldurma məntəqəsində bu avadanlıq var”.

Nəqliyyat eksperti Yasin Mustafayev də mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”a fikirlərini açıqladı: “Hazırda dünya ölkələri elektrikli avtomobillərə keçid edir. Burada vacib məsələ zəhərli qazların ekologiyaya verildiyi zərərin qarşısını almaqdır. İkincisi də sərfəlidir, istismarı çox yaxşıdır. Bu baxımdan elektrikli avtomobilə keçmək dövlətlərin siyasətinə çevrilib. Prezidentin verdiyi sərəncam da bunu təşviq edir. Hazırda ölkəmizdə elektromobillərin ölkəyə idxalında çox ciddi güzəştlər tətbiq olunur. ƏDV-dən, gömrük rüsumundan azad edilir. Eyni zamanda sığortada, texniki baxışlarda müəyyən güzəştlər var. Sərəncamda hüquqi bazanın yaradılması tapşırılır. Bəzi ölkələrdə elektromobillərin nisbətən fərqli rəngdədir. Bu da onlara müəyyən üstünlüklər verir. Xarici təcrübəni araşdırıb biz də tətbiq edə bilərik. Məsələn, parking sahələrində 50-100 faizədək güzəştlər tətbiq oluna bilər. Həmçinin məhdudiyyət olan müxtəlif ərazilərə elektromobillərin girişinə icazə verilir və sair. Bu istiqamətdə dünya təcrübəni də nəzərə alaraq qanunvericilikdə müəyyən dəyişikliklərin edilməsi nəzərdə tutulur. O ki qaldı qiymətlərin endirilməsinə, qiymətləri formalaşdırıcı amillər var. İlk olaraq tələb və təklifdir, tələb çoxalıb, tələbat artıb. Eləcə də təklif də çoxdur. Əsasən də Çin markaları ölkəyə çox gətirilir. Qiymətləri də müxtəlifdir, 10 mindən 200 min dollara qədər. Bu güzəştlər isə artıq bir ildir tətbiq edilir və o vaxtdan bəri xeyli ucuzlaşma var. Ən azı ƏDV-nin 18 faizini ödəmirlər, gömrük rüsumunu ödəmirlər. Bu, qiymətə ciddi təsir edib. Bundan sonra qiymətə təsir edəcək ciddi amil yoxdur. Sadəcə, vətəndaşlara təşviq edilir ki, bundan sonra kim avtomobil almaq istəyirsə, elektromobil alsın. Qəbul ediləcək qərarlar düşünürəm ki, qiymətlərə ciddi təsir göstərəcək”.

□ **Afaq MİRAYİQ,**
“Yeni Müsavat”

Xalq artisti Afaq Bəşir-qızı növbəti açıqlaması ilə diqqət çəkib. Sənətçi qonaq olduğu “Zarafat bir yana” verilişində gənclərin ailə qurması ilə bağlı danışdı.

“Bəzən qızlar deyirlər ki, o oğlanın imkanı yoxdur. Qardaşıma görə gəlib mənə istəyir. Hə, nə olsun? Oğlanın imkanı yoxdur. Elə oğullar var ki, bazarda və ya haradasa piştaxtanın arxasında dayanıb hansısa məhsulu satırlar. Amma onun savadı və dünyagörüşü bəlkə də min dəfə alimdən yaxşıdır. İmkani, varlı adamı, dayısı, əmisi yoxdur... Ailə elə məsələdir ki, məndə stəkan, səndə isə nəlbəki var. Gəl onu iç-içə qoyaq. Qəndi isə qoyaq hələlik kağızın içinə. Çayımızı yarı-yarı içək, qəndqabı alana qədər... Bax ailə budur! Yoxsa ki, məndə var, səndə isə yoxdur... Oğlan da cavabında desin ki, sən kim idin, mən sənə aldım. Bu artıq ailə deyil. Ona görə də ailə qurmamışdan əvvəl bütün bunlara fikir verin. Görün ki, o, kişi kimi sənəin arxanda dura biləcək? Belə ər, həyat yoldaşı, dost, ata, baba lazımdır”, - deyərək qeyd edib.

Bəs Afaq Bəşir-qızı haqlıdır mı? Cəmiyyət “mühəndisləri” bu xüsusda nə düşünür? Ailə səadətində, onun möhkəmliyində var-dövlət neçə

Ailə səadətə var-dövlətdədirmi - klassik suala təzə cavab

Psixoloq: “Harada pul ailədən bir qarış yuxarıda dayanır, həmin ailələr yarımçıq qalır, davam edə bilmir”

faiz rol oynayır?

Mövzu ilə bağlı tanınmış psixoloq Vəfa Rəşidova “Yeni Müsavat”a danışdı. Psixoloq ailə səadətini var-dövlətdə görənləri mənəviyyatsız adlandırır: “Təbii i, hər bir insanın ailəyə yanaşması, həmçinin ailə anlayışı fərqlidir. Bəli, indiki zamanda əksər insanlar üçün “ailə+pul=sevgi” düsturu olur. Ola bilər ki, bəzi insanlar bunu dəstəkləsin. Amma mənim düşüncəmə görə, bu, ən böyük mənəviyyatsızlıqdır və praktikam da bunu göstərir ki, ailəyə pul kim baxan insanların mənəviyyatı olmur. Yeni təcrübələrimdən bunu müşahidə etdim ki, harada pul ailədən bir qarış yuxarıda dayanır, həmin ailələr yarımçıq qalır, davam edə bilmir. Çünki bu cür ailələrin pulu, hər şeyi olur, bir tək mənəviyyatı, bir-birlərinə hörməti, qayğısı, sayğısı olmur.

Əgər ailəni pul ilə ölçürüksə, vay bizim cəmiyyətimizin halına ki, düşüncələr “əgər pul varsa, ailəmiz daha

möhkəm ola bilər və biz daha xoşbəxt yaşarıq”. Əlbəttə ki, tərəflər əgər sağlam düşüncəli, çalışqan insanlarsa, bir-birlərinə qayğı və hörmətlə yanaşırlarsa, bir “dəmir” döyüb möhkəmlənir, həttə zənginləşirlər. Dəfələrlə şahidi olmuşuq ki, evləndə sifirdən başlayıblar, birlikdə çalışıb, bir büdcə yaradıb, zənginləşiblər.

Beləliklə, əgər kimse yalnız pula önəm verirsə, orada bir boşluq, xaraktersizlik var və bu zaman hansısa ailə möhkəmliyindən, səadətindən söhbət gedə bilməz.

Təəssüflər olsun ki, cəmiyyətimizdə ailəni pulla ölçən insanlar çoxdur. Ona görə də statistikada boşanan insanların sayının artdığını görürük”.

Sosioloq Əhməd Qəşəmoğlu isə mövzuya bu cür rəy verdi: “Ailə səadətində, onun möhkəmliyində var-dövlət, pul neçə faiz rol oynayır, onu konkret demək olmur. Bu, müxtəlif ailələrdə müxtəlif faizlə ola bilər. Onu deyə bilərik ki, var-dövlət, pul önəmli

amillərdən biridir, amma hələlən səadətə həll olmur. Bu tarix boyu görmüşük. Məsələn, ötən əsrdə ailələr çox kasıb vəziyyətdə yaşamasına baxmayaraq, xoşbəxt ailələr çox idi. Eləcə də ətrafımızda xeyli kasıb, amma xoşbəxt yaşayan ailələrə rast gəlmişik. Ona görə də bu fərqli münasibətdir və baxır hansı ailədə hansı dəyərlərə daha çox üstünlük verilir.

Məsələn, elə ailə var ki, orada pul köməkçi vasitə rolunu oynayır, mənəviyyat isə ön-

dədir. Yeni pul məişət problemlərini həll etmək üçündür, üstünlük təşkil edən mənəvi dəyərlərdir. Amma elə ailələr var ki, orada pul çox mühüm rol oynayır. Məsələn, qadın görəndə ki, kişi kasıblayıb, işdən çıxıb, dərhal əri onun gözündən düşür. Və yaxud qadının istədiyi şeyləri kişi ala bilməyəndə qadının gözündən dərhal düşür. Beləliklə, bu məsələ evdəki insanlardan, xüsusən də qadınların üstünlük verdiyi dəyərlərdən asılıdır.

Bəzən isə pul, var-döv-

lət ailələrdə dağıdıcı rol oynaya bilər. Yeni bir qayda olaraq öndə var-dövlət olursa, həmin ailələrdə hökmən gərginlik yaranır və bu gərginliyin axırı evdə dava-dalaşla, ayrılıqla müşahidə olunur.

Elə ailələr də var ki, evdə pul yoxdursa, ər-arvad məhribancasına oturub düşünür ki, bu pulu necə qazanmaq olar və birgə axtarışda olur, iş qurur, nə iləsə məşğul olub, pulu qazanmağa çalışırlar”.

□ **Xalidə GƏRAY,**
“Yeni Müsavat”

Əhməd Əhmədovun işində kritik həftə - istintaq hansı istiqamətdə gedəcək?

Hüquqşünas: “Cinayəti planlı şəkildə törədib, bu, onu deməyə əsas verir ki...”

Bakıda ailəsinin 5 üzvünü vəhşicəsinə qətlə yetirməkdə şübhəli bilinən 1999-cu il təvəllüdlü Əhməd Əhmədovun işində istintaqın hansı istiqamətdə gedəcəyi hələ ki açıq qalır. Xəbər verildiyi kimi, fevralın 22-də məhkəmə onun barəsində tibbi-psixi ekspertizanın keçirilməsi barədə qərar qəbul edib və o, Respublika Psixiatriya Xəstəxanasına köçürülüb, müşahidə altındadır.

Müşahidə əsasında onun anlaşıqlı olub-olmadığı ilə bağlı 20 gün ərzində rəy hazırlanacağı bildirilmişdi. Martin 13-də müddət bitir. Qərar olacaqmı, yoxsa müşahidə bir müddət də davam edəcək? Nə qədər?

Əhməd Əhmədovun vəkilisi Sevdıyar Bayramov deyib ki, müvəkkili barəsində ekspertizanın rəyini gözləyirlər. O, rəyin konkret neçə günə veriləcəyini söyləməyib.

Qeyd edək ki, istintaqı Xətai Rayon Prokurorluğu Cinayət Məcəlləsinin 120.2.4 (xüsusi amansızlıqla qəsdən adam öldürmə) və 120.2.7-ci (iki və ya daha çox şəxsi öldürmə) maddələri ilə aparır. Baş Prokurorluğun mətbuat xidmətindən verilən xəbərə görə, qanunvericiliyə əsasən, təqsirləndirilən şəxsin ictimai təhlükəli əməli törətdiyi zaman öz əməlinin faktiki

xarakterini və ictimai təhlükəliliyini dərk etmək, yaxud onları idarə edə bilmək iqtidarında olub-olmaması psixiatriya sahəsində ekspertlərin rəyi əsasında müəyyən olunur.

Xatırladaq ki, Əhməd Əhmədov ilkin ifadəsində törətdiyi qətlə heç bir tərəddüd etmədən boynuna alıb. O, törətdiyi qətlərin ardıcılığını dəqiq təsvir edib və bunu öncədən planlaşdırdığını bildırıb. Əhməd Əhmədov ifadə verərkən istintaqçıların suallarını da olduqca aqressiv şəkildə cavablandırıb. “Ailə üzvlərini niyə öldürmüşəm” sualına cavabda isə Əhməd Əhmədov “Ailəmi öldürdüm,

çünki belə lazım idi” söyləyib.

Hazırda Psixiatriya Xəstəxanasında olan Əhməd Əhmədovun psixi durumu haqqında ziddiyyətli məlumatlar var. Onun bu qətlə həyata keçirərkən anlaşıqlı olub-olmadığı yekun ekspert rəyindən sonra bilinəcək. Əhməd Əhmədovun dindirilməsində iştirak edən hüquq-mühafizə orqanı əməkdaşları, təcrübəli hüquqşünaslar söyləyirlər ki, Əhmədovun qətlə anlaşıqlı vəziyyətdə törətməsinə hamısında şübhələr yaranıb. Belə ki, o, affekt vəziyyətdə olsaydı, ardıcılıqla ailəsinin üzvlərini yox, yolda-izdə gördüyü

insanları öldürə bilərdi. Amma o, şüurlu şəkildə ailə üzvlərini öldürüb və anasını evə çağırması, sonra bacısının evinə getməsi onun anlaşıqlı olduğunu göstərir.

Ekspertiza onun cinayət törətdiyi zaman anlaşıqlı olmadığı haqda rəy verərsə, sonrasını necə olacaq?

“Bakı” Hüquq Şirkətinin rəhbəri Natiq Ələsgərov “Yeni Müsavat”a deyib ki, ekspertiza Əhməd Əhmədovun anlaşıqlı olmadığını müəyyən edərsə, hadisəni affekt vəziyyətində törətdiyini təsdiqləyərsə, bu halda onun barəsində məcburi müalicə qərarı veriləcək:

“Əhməd Əhmədovun hadisədən sonra istintaqa verdiyi və ictimailəşən ifadəsi doğrudursa, belə nəticə hasil olur ki, o, törətdiyi əməldən peşman deyil. Bu məqamı onun psixi durumunun o qədər də uyğun olmadığı kimi qiymətləndirmək olar. Belə qanlı cinayəti törətmiş şəxs məntiqlə əməlini təkzib etməli və ya əməlinə haqq qazandırmaq üçün bir bəhanə uydurub deməlidir. Əhməd Əhmədov isə sakitcə cinayətini etiraf edir.

Onun psixi durumunun ən azı hadisəni törədənə normal olmasını deməyə əsas verən məqam var və mətbuatda da bu haqda kifayət qədər yazılıb. Əhməd Əhmədov ayrı-ayrı ünvanlarda yaşayan 5 nəfəri bir neçə saat içində öldürüb. Cinayət törətmək üçün mağazadan kəsici-deşici alətlər alıb. Yeni cinayəti planlı şəkildə törədib. Bu, onu deməyə əsas verir ki, Əhməd Əhmədovun psixi sağlamlı-

ğında problemlər olsa da, psixi sağlığı tam olaraq sual altında deyil. Hər halda, Əhməd Əhmədovun psixi sağlamlığı ilə bağlı birmənalı olaraq fikir söyləmək çətindir. İndiki halda məhkəmə ekspertizasının rəyini gözləmək lazımdır”...

Hazırda Əhməd Əhmədovu qohumlarından heç kim axtarmır. Ona dövlət tərəfindən təyin edilmiş vəkil hüquqi xidmət göstərir. Bundan sonrakı istintaq hərəkətləri zamanı vəkili onu müşayiət edəcək. İstintaq zamanı Əhməd Əhmədov qətlərlə bağlı detalları danışmayıb. Suallara isə lakonik, amma əsəbi cavablar verməklə kifayətlənib. “Balta ilə, bıçaqla vurmuşam” deyərək, əlavə təfərrüat verməyib. Cinayət alətləri olan bıçaq və baltanı isə atasının yaşadığı evin altındakı mağazadan satın alıb. Hazırda istintaq davam edir.

□ **Elsən MƏMMƏDƏLİYEV,**
“Yeni Müsavat”

Elan:

Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyi, kiçik həcmli gəmilər üzrə dövlət müfəttişliyi tərəfindən Hənifəyev İslam Əlibaba oğluna verilmiş AA N-05441 nömrəli texniki pasport itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyi, kiçik həcmli gəmilər üzrə dövlət müfəttişliyi tərəfindən Hənifəyev İslam Əlibaba oğluna verilmiş AA N-02368 nömrəli gəmi bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Beynəlxalq avtomobil daşımaclarının həyata keçirmək üçün 746212 və 973257 nömrəli icazə blankları itdiyi üçün etibarsız sayılır.

ÜSAVAT

Son səhifə

N 46 (8419) 12 mart 2024

Arıların bacarığı alimləri heyrləndirdi

Arılar beyin ölçüsünün yeganə müəyyən edici amil olmadığını göstərməklə, zəka haqqında ənənəvi anlayışa meydan oxuyurlar.

Kollektiv intellektə əsaslanan təcrübələr zamanı onlar evvəllər insanlara xas olduğu düşünülen problem həllətmə bacarığını göstərirlər. Beyinlərinin həcminin kiçik olmasına baxmayaraq, "Bombus terrestris" növünə aid olan arılar sosial öyrənmə ilə bağlı çoxdan mövcud olan anlayışları təkrar edərək, öyrənmək və mürəkkəb tapşırıqları mənimsəmək qabiliyyətini nümayiş etdirirlər.

Böyük Britaniya və ABŞ-da tədqiqatçılar tərəfindən edilən bu kəşf heyvan içmələrində sosial yolla ötürülən davranışların mövcudluğunu vurğulayır.

Ənənəvi olaraq, insan müstəsnalığı mədəni mürəkkəbliyə və başqalarından öyrənmək qabiliyyətinə aid edilib. Lakin sərçələr, balinalar və meymunlar kimi müxtəlif heyvan növlərinin mədəni davranış nümunələri bunun əksini göstərir. Hətta onların bir-birindən öyrənmək, alətlərdən istifadə etmək və əsas riyazi problemləri həll etmək bacarıqlarını göstərən son təcrübələrdə onların mədəni öyrənmə nümayiş etdirdikləri görünür.

Kiçik beyinlərinə baxmayaraq, arıların idrak qabiliyyətləri şimpanzələr kimi daha böyük növlərlə rəqabət aparır. Bu, əvvəlki fərziyyələri şübhə altına qoyur və insanları digər növlərdən nəyin fərqləndirdiyini yenidən qiymətləndirmək zərurətini vurğulayır. Bu tədqiqat zəkanın və mədəni inkişafın müxtəlif həyat formalarında mövcud olduğunu göstərir.

Həkim xəbərdarlığı - uzun saçlı gələnciklər təhlükəlidir

Uzunsaçlı gələnciklər uşaqlar üçün ciddi təhlükə yarada bilər. Bunu Rusiya Uşaq Elmi-Tədqiqat Klinik İnstitutunun pediatri Yekaterina Pashova bildirib. O qeyd edib ki, uşaqlar gələnciklərin başından qoparılan saç tellərini uşaqların uşaqlarına verirlər. Əgər bu tellər kifayət qədər uzun və qabarıqsa, o zaman uşaqların nəfəs alma problemlərinə və hətta boğulmalara səbəb ola bilər.

Alkoqoldan asılı olduğunuzu başa düşmək üçün nələrə diqqət etməlisiniz?

Alkoqolizm yalnız ciddi problemlərə səbəb olan ciddi bir xəstəlikdir. Buna görə də əlavə problemlərin qarşısını almaq üçün asılılığın başladığını vaxtında başa düşmək vacibdir. Çox vaxt alkoqoldan həddən artıq istifadə edən insanlarda belə içkilərlə heç bir problem olmadığını qeyd etdiklərini və heç bir çətinlik çəkmədən imtina edə biləcəklərini iddia etdiklərini görə bilərsiniz.

Bir kişi və ya qadın çox və uzun müddət içirsə, zaman keçdikcə bədən buna alışa bilər. Nəticədə, belə bir insan özünü xəstə hiss etmir, çünki bədən artıq zərərli içkiləri rədd etmir. Ziyafətdən sonra yaddaş itkiləri görünəndə spirtli amneziya kimi davamlı içmək istəyi də ciddi problemlərin ortaya çıxmasından xəbər verir.

Bu əlamətlərdən ən azı biri varsa, davranışınızı, spirtə münasibətinizi izləməli, həmçinin mütəxəssislərdən kömək istəməlisiniz.

Pediatri uşaq oyuncaqlarının, eləcə də aksesuarların vəziyyətinə nəzarət etməyi tövsiyə edib. O, uşaqlara daha çox qısa saçlı gələnciklər almağı məsləhət görüb.

Xalları qopartmaq xərçəngə səbəb olur?

Xalları qanatma, qopartma, yoxsa şışə çevrilər qorxusu çoxdan var. Xalları qopartmaq dəri xərçənginə səbəb olurmu? Onkoloq Suna Isakova xallarda melanoma riski barədə danışdı. "Hazırda xalları zədələnməsinin birbaşa, 100% melanomaya çevriləcəyi barədə elmi, tibbi sübut yoxdur. Analoji olaraq, xalın üstündə çıxan tükləri qopartmaq da xərçəngə səbəb olmur. Ümumiyyətlə, bir xalın xərçəngə çevrilmə riski yüksək deyil, 90% hallarda dəri xərçəngi özü ayrı-ayrılıqda yaranır. Sadəcə, bir çox şüşələr xala oxşadığı üçün insanlar xal idi, sonra xərçəng oldu deyərək düşünür.

Dəri xərçəngini asimmetrik forması, sərhədləri, tünd rəngi, tez böyüməsi ilə tanımaq olar. Əvvəldən mövcud xallarda istənilən dəyişiklik zamanı dermatoloq və ya onkoloqla müraciət etmək lazımdır. Xalları bədxassəliyə çevirməsinin qarşısını almaq üçün ilboyu o hissəyə SPF krem çəkib, qorumaq lazımdır. Bədənin 5% hissəsini əhatə edən, nəhəng xallar istisnadır".

Bunları bilirsinizmi?

- * Döş qəfəsindən çıxarılan insan ürəyi qısa müddət döyünə bilər. Çünki onun özünün xüsusi elektrik sistemi var və ətraf mühitdən elektrik ala bilər.
- * Mədə turşusu o qədər güclüdür ki, bədən hər 3-4 günə tamamilə yeni selikli qışa yaranır.
- * İnsan burnu 50 min qoxunu ayırmaq qabiliyyəti var.
- * İnsan saatda 160 km sürətlə asqırır. Bəlkə də daha çox.
- * Qan damarlarının ümumi uzunluğu 96 min kilometrdir. Bu da ekvator xəttini iki dəfədən artıq fırlanmağa bərabərdir.
- * İnsan bədənində gündə yük maşınının 32 km məsafə qət edə biləcəyi qədər enerji istehsal edilir.
- * İnsan gözü o qədər həssasdır ki, aydın gecədə səmaya baxsa Andromeda görmək olar. Yeni gözlər ən bizə yaxın və 2,5 milyon işıq ilı uzaqda yerləşən qalaktikada zəif rəngli ləkələri ayırd edə bilər.
- * İnsan xoruldayan zaman 80 desibəllə gücündə səs çıxarır. 85 desibeldən yuxarı səs insan sağlamlığı üçün təhlükəlidir.

Oruc tutarkən mədə ağrısından qorunun

Ramazan ayı boyunca ən çox rastlaşdığımız problemlərdən biri də mədədə olan ağrılardır.

Axsam.az bu sıxıntıdan qurtulmaq üçün əməl etməli olduğunuz məsləhətləri təqdim edir:

1. Balanslı bəslənmə və normaldan artıq yeməməyə çalışın. İftarı iki hissəyə bölüb, 1-1.5 saat fərqlə qidalanın.
2. Mütləq imsak vaxtı oyuncaq qidalanmağa çalışın. Bu zaman süd, qatıq, pendir kimi yüngül qidalardan istifadə olunmalı, tərəvəz və zeytun yağı ilə hazırlanmış yeməklərə üstünlük verilməlidir.
3. İftara pendir, pomidor, zeytun, şorba kimi yüngül yeməklərlə başlamalı, 10-15 dəqiqə sonra az yağlı ət, tərəvəz yeməyi yeyilməlidir.
4. Gündəlik 2-2.5 litr su içməyə çalışmaq lazımdır. Ayrar, təzə sıxılmış meyvə suları içməyə diqqət edilməlidir.
5. İftarda həddindən artıq şərbətli, yağlı şirniyyatlar yerinə puding, sütləç kimi yüngül şirnilərə üstünlük verin.
6. Yeməkləri sürətli yeməkdən qaçmalı və həzm problemi yaranmasın deyərək yavaş-yavaş yeməlisiniz.
7. İftar zamanı böyük boşqab yerinə daha kiçik boşqab götürərək özünü daha az yeməyə uyğunlaşdırmağa bilərsiniz.
8. İftardan sonra televizorun, kompüterin qarşısına keçmək əvəzinə gəzməyə üstünlük verilməlidir.
9. Yeməklərin bişirilmə üsullarına da diqqət yetirməkdə fayda var. Qovrulmuş, hissə verilmiş, qızardılmış qidalardan uzaq durmalı, qaynatma, sobada bişirilən yeməklərə üstünlük verilməlidir.
10. Qidalanma sisteminə dəyişikliklə əlaqədar olaraq qəbizlik yaranmasın deyərək tərəvəz, paxlalı bitkiləri seçmək, qoz, fındıq, badam kimi çərezlərdən istifadə etmək lazımdır.

Məşhur oyun əsasında yeni cizgi filmi çəkiləcək

"Nintendo" oyun şirkəti və "Illumination" animasiya studiyası "Super Mario" fransızasında yeni cizgi filmi üzərində işləyir. Bu barədə Nintendo oyun dizayneri Siqeru Miyamoto sosial şəbəkələrdə açıqlamasında bildirib. Yeni filmi orijinal "Super Mario qardaşları kinoda" adlı cizgi filmi üzərində işləyən eyni müəlliflər komandası yaradacaq. Xüsusilə, filmin prodüseri Kris Meledandri, rejissorluğu Aaron Horvat və Maykl Yeleniç, ssenarisi isə yenidən Met-yu Fogel tərəfindən yazılacaq.

Şerti "Super Mario qardaşları kinoda-2" cizgi filminin yaradılması "Universal Pictures" və "Nintendo" tərəfindən maliyyələşdiriləcək. Cizgi filminin bütün dünyada "Universal Pictures" yayımlayacaq. Miyamoto verdiyi açıqlamada yeni cizgi filminin süjeti ilə bağlı təfərrüatları paylaşmayıb. Bununla belə, o, "Nintendo"-nun "Mario dünyasını" genişləndirmək istədiyini bildirib. Oyun dizaynerinin sözlərinə görə, film haqqında daha çox məlumat onun istehsalının sonrakı mərhələlərində paylaşılacaq. "Super Mario qardaşları kinoda-2" cizgi filminin premyerasının 3 aprel 2026-cı ildə baş tutacağı planlaşdırılır.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, "Son dəqiqə" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Elsad MƏMMƏDLİ

Lisenzia N: B 114
SAVI: 1.500